

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Серія «Наука»

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
СТУДЕНТІВ НФаУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ**

Матеріали науково-практичної конференції з практики
студентів НФаУ та Коледжу НФаУ

14 квітня 2016 року
м. Харків

Харків
НФаУ
2016

Редакційна колегія: проф. В. П. Черних, проф. А. А. Котвіцька, доц. С. В. Огарь, О. Я. Барковська, М. Е. Грищенко

Актуальні питання практичної підготовки студентів НФаУ
А 43 в Україні та за кордоном : матер. наук.-практ. конф. з практики студ. НФаУ та Коледжу НФаУ (14 квіт. 2016 р., м. Харків). – Х. : НФаУ, 2016. – 84 с. – (Серія «Наука»).

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з практики студентів Національного фармацевтичного університету та коледжу НФаУ. Розглянуті вимоги до системи професійних знань, умінь, навичок, особистісних, професійних якостей майбутніх фахівців фармації. Представлені сучасні тенденції розвитку молодіжних програм у фармації, напрями співробітництва університету з підприємствами, установам, організаціями фармацевтичної галузі з питань підвищення якості професійно-практичної підготовки фахівців фармації. Наведені результати проходження практики студентів НФаУ та Коледжу НФаУ. Висвітлені проблемні аспекти виробничої практики як важливої складової навчального процесу.

Для викладачів, студентів НФаУ, практичних представників фармації.

Матеріали подаються мовою оригіналу.

УДК: 615.1

**ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ
ТА НАВИЧОК, ОСОБИСТИХ, ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ
МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ**

менеджер з персоналу Печерська О.В.

Фармацевтичний завод «КУСУМ ФАРМ», м. Суми

Кусум Фарм – вертикально інтегрована фармацевтична компанія для розробки, виробництва та розповсюдження лікарських засобів, що входить до TOP-10 вітчизняних виробників.

Група має два сучасних заводи – ТОВ Кусум Фарм (Україна) та Кусум Хелтхкер PVT. LTD (Індія), разом з науково-дослідним центром та відділом розробок.

Обидва підприємства працюють відповідно до стандартів GMP ЄС (Good Manufacturing Practice) та рекомендацій PIC / S.

ТОВ «Гледфарм ЛТД» стала третьою компанією в Україні, що отримала сертифікат GDP.

Станом на сьогодні зареєстровано понад 60 найменувань лікарських засобів власного виробництва.

Ми продовжуємо нарощувати виробничу міць, маємо досить амбіційні плани. Розширення виробництва в сучасних умовах вимагає не тільки нового сучасного обладнання. Ми постійно моніторимо ринок праці в пошуках спеціалістів. Наш підхід до підбору персоналу суттєво відрізняється від інших.

За минулий 2015 рік ми запропонували робочі місця дванадцятьом особам, з яких чотири – випускники ВУЗів та особи без досвіду роботи за фахом. Пропозиції працевлаштування передують тривалий час, що вимагає від кандидата чималих мозкових зусиль та міцних знань.

Обов'язковим етапом працевлаштування є співбесіда, протягом якої ми встановлюємо рівень базових знань. Від кандидата – випускника ми очікуємо твердих знань з фахових дисциплін. Тобто, на цьому етапі кандидату достатньо мати добрі знання книжкового та лекційного матеріалу, а також навички презентації, щоб донести свої знання.

Ми усвідомлюємо, що технічне оснащення лабораторій ВУЗів здебільшого відрізняється від нашого рівня, тому під час співбесіди кандида-

там достатньо мати чіткі знання з приводу лише того обладнання, з яким колишній студент мав змогу ознайомитись власноруч.

Не менш важливу роль мають людські якості кандидата. Оскільки наша компанія абсолютно чесна та відповідальна перед своїми клієнтами, цих саме якостей ми очікуємо від наших майбутніх працівників. Тому під час співбесіди ми звертаємо на це увагу.

За час випробувального терміну здобувач має можливість розкрити свій потенціал. Для цього ми даємо час на адаптацію в колективі та вивчення наших процесів та обладнання. Обов'язковою вимогою є оволодіння усіма підготовчими та супутніми процесами, як то підготовка посуду або робота з документацією. Тут кандидату потрібно мати добрі комунікативні навички та спроможність саморозвитку. Оскільки документування та обробка даних відбувається із застосування комп'ютерної техніки, просунуті навички роботи на комп'ютері є обов'язковою вимогою до кандидатів.

Звертаю вашу увагу, що процес навчання майбутнього працівника повинен мати зустрічний рух. Тобто, ми, як роботодавець, зацікавлені в отриманні кваліфікованого співробітника, але й здобувач повинен проявляти допитливість та бажання отримувати нові знання.

Лише за умови повноти отриманих нових знань та довіри безпосереднього керівника (обов'язково) здобувач може бути допущеним до самостійного виконання роботи. Педантична точність та чесність у виконанні роботи повинні бути присутніми на будь-якому етапі роботи.

Уразі формального та неформального підвищення кваліфікації та наявності рекомендацій керівництва наші співробітники мають можливість кар'єрного росту та залучаються до мотиваційних програм.

Стати повноправним членом нашого молодого та дружнього колективу можливо як досвідченому здобувачу, так і сьогоdnішньому випускнику ВУЗа.

Ми готові ділитися нашими знаннями та досвідом, зрощувати таланти. У відповідь очікуємо отримати відданих справі співробітників.

Ласкаво просимо до сім'ї Кусум Фарм.

УДК: 615.12:005.56

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СПІВПРАЦІ НФаУ І УКРАЇНСЬКОГО АПТЕЧНОГО ХОЛДИНГУ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ

Курбанова О.А.

Український Аптечний Холдинг

Сучасний фармацевтичний ринок наполегливо потребує ефективних фахівців, професійні компетенції яких спроможні впоратися з викликами часу.

«Український Аптечний Холдинг» (далі УАХ), який є надійним та відповідальним роботодавцем, в своїй кадровій політиці постійно дотримується принципів, які є нашими корпоративними цінностями, а саме: професіоналізм, відкритість, відповідальність, чесність та якість. Протягом останнього часу розвиток мереж аптек «Добрі ліки» та «Здравиця», що входять до складу УАХ, перейшли у площину роботи над ефективністю управління персоналом, подальшим розвитком професійних та особистих компетенцій фахівців фармації нашої компанії.

Основними напрямками співпраці Національного фармацевтичного університету та Українського Аптечного Холдингу є організація спільної роботи в напрямку формування професійних компетенцій молодих фахівців відповідно до викликів сучасного фармацевтичного ринку.

Саме корпоративна культура, професійні традиції нашої компанії окреслює морально-етичний, спрямований на глибокі знання, навички, натхнений професією образ фахівця УАХ. Для нас дуже важливим є саме у відповідь викликам часу залишити незмінними наші цінності, традиції, повагу та гордість кожним працівником мереж аптек «Добрі ліки» та «Здравиця». Це є візитною карткою наших аптек, нас як роботодавців.

У зв'язку з цим, в УАХ особлива увага приділяється програмам розвитку студентів фармацевтичних навчальних закладів, молодих фахівців та кадрового резерву «Українського Аптечного Холдингу».

З цією метою ми діємо у наступних напрямках:

1. Визначення, розвиток, кадрове забезпечення постійних баз проходження практики – аптек, аптечних пунктів відповідно по актуальних потреб розвитку наших мереж. Перспективне планування відкриття перших робочих місць для молодих фахівців НФаУ, коледжу НФаУ,

2. Організація та впровадження цільових програм практики студентів фармацевтичного коледжу та НФаУ. Особливостями цього підходу є впровадження програми з конкретним студентом в одному аптечному закладі УАХ протягом декількох років, з закріпленням постійного наставника з числа компетентних та досвідчених фахівців фармації нашої компанії, з послідуною перспективою працевлаштування.

3. Проведення відкритих презентацій, тренінгів, майстер-класів для студентів, випускників профільних вищих навчальних закладів щодо оптимізації процесу пошуку першого робочого місця, знання ринку праці фармацевтичної галузі, знань діючого законодавства України тощо. Цього року підготовлено та проведено новий тренінг для студентів 4 та 5 курсу НФаУ «Складові успіху: шляхи самостійного розвитку компетенцій провізора аптеки».

4. Інтерв'ю, спілкування в інтернет-просторі зі студентами, що пройшли практику в аптечних мережах «Здравиця» та «Добрі ліки», спілкування з керівниками баз практики студентів з метою пошуку талановитої молоді, що зацікавлена в професійному розвитку, особистісному зростанню.

5. Викликом часу є відтік молодих фахівців з районних центрів, сільської місцевості. Тому дирекція з управління персоналом УАХ приділяє особливу увагу формуванню зацікавленості в працевлаштуванні молоді, здійснює індивідуальний підхід до планування кар'єри, використовуючи методи матеріальної та нематеріальної мотивації.

6. Особливим моментом співпраці НФаУ та УАХ є експертна оцінка нового освітнього стандарту по спеціальності «Фармація». До експертної оцінки стандарту були залучені завідувачі аптек – постійні керівники практики та інтернатури студентів профільних вищих навчальних закладів України.

7. Достатньо велику увагу внутрішні тренери, служба підтримки користувачів компанії приділяють підвищенню знань, умінь, навичок в оволодінні комп'ютерною технікою, корпоративними програмами, які постійно вдосконалюються дирекцією з інформаційних технологій Холдингу.

8. Увага щодо розвитку компетенцій приділяється на всіх етапах роботи з фахівцями: з початку адаптаційного періоду молодого фахівця до призначення резервістів на керівні посади.

До роботи в Українському Аптечному Холдингу ми запрошуємо фахівців, що мають готовність розділити цілі та цінності брендів, мають достатні знання і навички. Крім того, наші співробітники – це відповідальні і комунікабельні, чесні та активні люди, що мають бажання постійно вчитися і розвиватися.

Вивчаючи основні компетенції ефективного фахівця фармації, можемо відмітити тісний взаємозв'язок між професійними та особистісними компетенціями, ефективність застосування яких залежить саме від мотивації – «гарячого бажання», спрямованого на досягнення нового рівня знань, умінь, навичок, вдосконалення комунікативних, організаторських, когнітивних здібностей, що ї зумовлюють рівень ефективності фахівця аптечних мереж Українського Аптечного Холдингу.

Ми готові ділитися своїм унікальним досвідом, інноваційними технологіями зі всіма студентами, випускниками, молодими фахівцями НФаУ. Кожен, хто проходить практику та працює в аптечних мережах «Здравиця» та «Добрі ліки», має унікальну можливість отримати комплексну програму стажування з питань дотримання організаційно-фармацевтичного порядку, виконання заходів по забезпеченню контролю якості лікарських засобів та товарів аптечного асортименту, ведення передторгівельної підготовки товару, роботі на POS – терміналі, стандартів обслуговування клієнтів тощо.

При цьому процес навчання та розвитку компетенцій фахівців Українського Аптечного Холдингу здійснюється як в рамках тренінгів, семінарів, коученгу, так і дистанційно в рамках програми дистанційного навчання.

Позитивний досвід співпраці УАХ и НФаУ, знайшов своє відображення в проекті Холдингу: «Професіонали фармації майбутнього: досвід, традиції та перспективи», який був відмічений професійним журі конкурсу кращих роботодавців «HR бренд-2012» в номінаціях «Спеціальний приз журі», спеціальний приз за пошук, найм та утримання персоналу.

УАХ вважає перспективною подальшу співпрацю з НФаУ, та готовий спільними діями продовжити розвиток фармацевтичної галузі України.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

НОВОЕ В ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ ПРОВИЗОРА В НФаУ

проф. Половко Н.П., доц. Ковалева Т.Н.

Кафедра аптечной технологии лекарств им. Д.П.Сало

Учебно-ознакомительная практика прошлых лет в 2015-2016 учебном году была трансформирована в практические занятия в аптеке по аптечной технологии лекарств. Цель таких занятий – знакомство с особенностями получаемой специальности на рабочем месте, мотивация осознанного и углубленного изучения профессионально-ориентированных и специальных дисциплин. Практические занятия в аптеке по АТЛ проводились для студентов первого курса в первом семестре в соответствии с учебным планом, а также рабочей программой. Началу практики предшествовала подготовительная работа. Кафедрой были составлены рабочая программа, тематические и календарные планы. В соответствии с программой, содержательная часть практических занятий включала ознакомление с организационной структурой аптеки, ее техническим оснащением, спецификой выполняемых работ и основными технологическими процессами.

Занятия проводились в аптечных учреждениях г. Харькова, осуществляющих производство экстемпоральных лекарственных препаратов. К учебному процессу были привлечены, с одной стороны, лучшие работники практической фармации, имеющие значительный опыт работы по изготовлению лекарственных препаратов, способные отдать свой опыт и знания будущим специалистам фармацевтической отрасли; с другой стороны – преподавательский состав кафедры аптечной технологии лекарств, осуществляющий постоянную подготовку студентов, с первого до выпускного курса в виде лабораторных и практических занятий, производственной практики. Безусловно, это будет способствовать качеству практической подготовки студентов, повышению уровня их заинтересованности будущей профессией.

Студенты с первых дней занятий в аптеке подчиняются правилам внутреннего распорядка, ведут рабочие записи, выполняют индивидуальные задания, полученные от преподавателя. Они впервые знакомятся с видами и структурой аптечных весов, под руководством преподавателя

учатся выполнять простейшие технологические операции: отвешивание сыпучих и вязких веществ, дозирование полярных и неполярных жидкостей, осуществляют выбор тароупорочного материала для различных по свойствам формам лекарственных препаратов.

Во время практических занятий по АТЛ студенты осваивают новую терминологию: лекарственный препарат, лекарственное вещество, ядовитое вещество, сильнодействующее вещество, доза, экстермпоральное изготовление и проч. Они знакомятся с правилами работы и хранения различных групп лекарственных и вспомогательных веществ. Студенты узнают номенклатуру и классификацию лекарственных форм, особенности путей введения лекарственных препаратов. Немаловажным является формирование у студентов понятия санитарного режима аптеки, умение соблюдать его требования по отношению к персоналу, производственным и бытовым помещениям аптеки.

Впервые студенты знакомятся с работой рецептурного и производственного отделов аптеки, структурой рецепта; принимают участие в определенных технологических операциях; при подготовке препарата к отпуску знакомятся с различными видами тары, этикеток.

Весь спектр полученных студентами знаний и умений во время практических занятий в аптеке по АТЛ являются надежной базой для их дальнейшего обучения в НФаУ, играют значительную роль в качестве освоения дисциплины «Аптечная технология лекарств».

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

ОПЫТ ПРОХОЖДЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКИ ПО АПТЕЧНОЙ ТЕХНОЛОГИИ ЛЕКАРСТВ

Астахова С.В., Половко Н.П.

Кафедра аптечной технологии лекарств

Прохождение производственной практики в аптеке способствует формированию профессионального мышления и усовершенствованию приобретенных умений и навыков.

Производственную практику по аптечной технологии лекарств я проходила на базе аптеки №16 КП «Центральная городская аптека № 171» города Мелитополь, Запорожской области.

Во время практики мне представилась возможность поучаствовать в изготовлении различных лекарственных форм, получении воды очищенной, поработать с механизированными закаточными станками и вакуумными фильтрами и другими средствами малой механизации, а также ознакомиться с профессиональной деятельностью провизора-аналитика, заведующего аптекой.

За период с 11.01.16 по 31.01.16 в аптеку поступило 472 рецептов. Преобладающее количество из них (44,1%) составили растворы для наружного и внутреннего применения и суспензии (27,1%, порошки составили 18,2%, а мази 4,5%.

Эти три недели пролетели как один короткий миг. Я получила огромный заряд позитивных эмоций от процесса прохождения практики. Осознание того что в этот самый момент, ты делаешь лекарственное средство, которое поможет снять боль в животике у маленького ребенка, снять судорожный синдром, или облегчить зуд при дерматите, заставляет задуматься о важности той профессии, которую я выбрала. Правда, мне немного печально осознавать, что современное аптечное производство утратило былые позиции. Намного проще купить готовый лекарственный препарат, тот же парацетамол или активированный уголь. Но мы забываем, что индивидуальное лечение серьезных заболеваний намного качественней и эффективней.

Надеюсь, украинцы обратят внимание на практику европейских соседей и вернут экстемпоральной рецептуре её законное место.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

**ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ПРАКТИКА ПО АПТЕЧНОЙ
ТЕХНОЛОГИИ ЛЕКАРСТВ В АПТЕКЕ № 431 г. ХАРЬКОВА**

Бешир А.Е., доц. Богуцкая Е.Е.

Кафедра аптечной технологии лекарств им. Д.П. Сало НФаУ

Я, студентка 4 курса 11 группы, специальности Фармация проходила практику по аптечной технологии лекарств в аптеке № 431 города Харькова. Хотелось бы поделиться полученным опытом. Целью практики явилось закрепление, расширение и углубление теоретических знаний по аптечной технологии лекарств, а также практических умений и навыков, полученных во время учебы.

В течение производственной практики по аптечной технологии лекарств мы ознакомились с нормативной документацией, связанной с изготовлением и санитарными нормами соблюдения фармацевтического порядка, по изготовлению экстемпоральной рецептуры (ГФУ, стандарты, приказы и др.), с оснащением рабочих мест в производственных помещениях аптеки (рецептурном отделе, ассистентской). Кроме того, при прохождении практики ознакомились с аппаратурой для получения воды очищенной, порядком ее обслуживания, контролем качества, условиями хранения.

Во время прохождения практики закрепили практические навыки, полученные по аптечной технологии лекарств: проверка терапевтических доз лекарственных веществ в рецептах, совместимость ингредиентов, отвешивания, отмеривания лекарственных и вспомогательных средств с различными физико-химическими свойствами, растворения, фильтрования, процеживания, подбора упаковочного материала, маркировки и оформления к отпуску экстемпоральных лекарственных форм. Принимали участие в изготовлении твердых лекарственных форм таких как, порошки с камфорой, рибофлавином, аскорбиновой кислотой, сухими экстрактами и др. В аптеке изготавливали также капли для внутреннего применения с настойками и ментолом, растворы для наружного применения, например, 60 % раствор натрия тиосульфата, растворы фурацилина, этакридина лактата, борной кислоты. Из мягких лекарственных форм в аптеке изготавливают мази, пасты и линименты на разных основах, например, дерматологические мази на ланолин-вазелиновой основе, суппозитории методом выкапывания с применением масла какао и др. Номенклатура лекарственных форм, которые требуют асептических условиях, ограничена. В аптеке, например, изготавливают присыпку для детей до года.

Таким образом, практика дала возможность ознакомиться с производственным отделом аптеки, усовершенствовать свои знания по аптечной технологии лекарств, закрепить полученные практические навыки. Хотелось отметить, что аптека нуждается в более новом и современном оборудовании, что облегчит работу провизора и ассистента. На наш взгляд большинство аптек Украины нуждаются в расширении номенклатуры экстемпоральных лекарственных препаратов, в улучшении условий для их производства.

В аптеке № 431 дружный коллектив и грамотный персонал. Провизоры подробно и доступно помогали студентам по всем вопросам. Мы многому научилась и получили хороший опыт работы в аптеке. Приобретенные практические навыки по изготовлению экстемпоральных лекарственных препаратов необходимы нам в будущей практической деятельности провизора для решения конкретных задач практической фармации.

УДК: 615.12.: 37.091.33 – 027.22

**ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ПРАКТИКА В УСЛОВИЯХ АПТЕКИ –
ВОЗМОЖНОСТИ ПОЛУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО
ОПЫТА**

Шаповал В.Г., доц. Зубченко Т.Н.

Кафедра аптечной технологии лекарств им. Д.П. Сала

С каждым годом количество аптечных учреждений в Украине, которые имеют возможность экстемпорального изготовления лекарственных средств, уменьшается. Поэтому возрождения традиционного направления фармацевтической деятельности аптек очень актуально.

Я, Шаповал Виктория Григорьевна, студентка 4 курса, специальности «Фармация», проходила производственную практику по аптечной технологии лекарств в аптечной сети «Леда». Аптечная сеть «Леда» – это новый стандарт аптек с широчайшим ассортиментом лекарств, изделий медицинского назначения и товаров для здоровья. Аптеки сети предоставляют широкие возможности для улучшения качества жизни и повышения жизненной активности для пациентов с хроническими и неизлечимыми заболеваниями и последствиями травм. Широкий ассортимент товаров, заказ препаратов, гарантия качества лекарств и профессиональные консультации провизоров, помогают покупателям просто и удобно находить и приобретать именно то, что им нужно. Аптеки сети «Леда» находясь на фармацевтическом рынке Харькова более 10 лет, доказали правильность своих подходов к аптечному делу. Качество обслуживания и надежность всех товаров в аптеках «Леда» соответствуют международным стандартам. Аптеки «Леда» позиционируются как аптеки, в которых «Есть все, что доктор прописал». Специалисты сети следят за появлением на фармацевтическом рынке множества новых лекарственных средств, благодаря

этому в сети аптек всегда в наличии есть самые новые и редкие лекарственные препараты. В аптечной сети «Леда» работает свой рецептурно-производственный отдел, где можно заказать лекарство по рецепту врача или купить уже готовое.

Рецептурно-производственный отдел аптеки № 6 ООО «Леда» – это современное экстемпоральное производство, созданное по европейским стандартам с новейшим европейским оборудованием. Производственный отдел по изготовлению лекарственных средств имеет отдельные помещения для получения воды очищенной, мойки и стерилизации посуды, 2 ассистентских помещения и асептический блок, оборудованный боксом, с ламинарным потоком воздуха. Производственные помещения оснащены современным лабораторным оборудованием и измерительными приборами. Для обеспечения требований по санитарному режиму производственные помещения аптеки оснащены приборами для контроля температуры и влажности воздуха помещений. Очистку воздуха обеспечивают приточно-вытяжной вентиляцией.

На сегодняшний день имеет довольно большой перечень рецептурных прописей для изготовления лекарственных средств, используемых для лечения гриппа и ОРЗ, для лечения детей, дерматологических, противогрибковых, микстур успокаивающих по прописи (Равкина и Кватера), расширенную номенклатуру косметических средств. Номенклатура экстемпоральных препаратов сети «Леда» составляет около 90 наименований.

При прохождении производственной практики по аптечной технологии лекарств в аптеке «Леда» я закрепила знания, полученные в Национальном фармацевтическом университете при изучении аптечной технологии лекарств по изготовлению экстемпоральных лекарственных препаратов. Я принимала участие в изготовлении порошков присыпки детской, порошков от простуды с использованием весов аптечных ручных, высокоточных аналитических весов. Освоила операцию дозирования порошков с использованием средств малой механизации при помощи ложки-дозатора. При изготовлении жидких лекарственных форм освоила навыки отмеривания растворов с помощью бюретки, пипеток. Принимала участие в изготовлении водных растворов фурацилина 0,02 % массо-объемным способом с использованием особых технологических приемов (нагревание, измельчение, растворение с добавлением веществ, улучшающих растворимость) и неводных растворов по массе – масло фурацилиновое.

При прохождении практики я увидела реальные преимущества лекарств аптечного изготовления перед лекарствами, изготовленными промышленным способом:

- полное отсутствие в лекарственных формах консервантов – вспомогательных веществ увеличивающих срок хранения;
- отсутствие красителей – добавок для придания привлекательного внешнего вида лекарственному препарату;
- уменьшение вероятности возникновения аллергических реакций на препараты индивидуального изготовления;
- отсутствие привыкания на лекарственные средства индивидуального изготовления, индивидуальный подбор состава лекарства и дозировки;
- 100 % отсутствие риска фальсификации лекарственного средства;
- доступная цена (без наценки на хранение, доставку, рекламу и коммерческое продвижение препарата).

Полученный мною профессиональный опыт при прохождении производственной практики в аптечной сети «Леда», в которой, заботясь о здоровье своих посетителей, возрождают традиционные направления фармацевтической деятельности, подтвердил правильность моего выбора будущей профессии.

Литература:

1. Державна Фармакопея України : в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів» – 2-е вид. – Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015. – Т. 1. – 1128 с.
2. Стандарт МОЗ України «Вимоги до виготовлення нестерильних лікарських засобів в умовах аптек» СТ-Н МОЗУ 42 – 4.5 : 2015 // За ред. проф. О.І. Тихонова і проф. Т.Г. Ярних. – Київ, 2015. – 109 с. (Затверджено наказом МОЗ України № 398 от 01.07.2015 р.).
3. Про затвердження Інструкції із санітарно-протиепідемічного режиму аптечних закладів : наказ МОЗ України від 15.05.2006 р. № 275 // Офіційний вісник України від 2006. № 47.
4. Про затвердження Інструкції по приготуванню в аптеках лікарських форм з рідким дисперсійним середовищем : наказ МОЗ України від 07.09.93 № 197 // Відомості Верховної Ради України, 1993.
5. Про затвердження правил виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки : Наказ МОЗ України від 17.10.2012 № 812 // Офіційний вісник України від 23.11.2012 № 87.

УДК: 615.1:37.091.33-027.22

**РОЗШИРЕННЯ БАЗ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
НАПРЯМУ «БІОТЕХНОЛОГІЯ»**

доц. Шаповалова О.В., проф. Стрельников Л.С.

Кафедра біотехнології

Стажування випускників кафедри біотехнології спеціальностей 8.05140101 «Промислова біотехнологія» та 8.05140103 «Фармацевтична біотехнологія», що передбачене навчальним планом, має за мету закріплення знань та удосконалення навичок, які студенти отримали під час навчання на 1-5 курсах, а також ознайомлення з науковими і практичними методами та підходами, які застосовуються на базових підприємствах та установах. Крім того, під час стажування студенти виконують експериментальний підрозділ магістерської роботи. Тому проведення стажування на базі науково-дослідних установ Національної академії наук України та Академії медичних наук України надає магістрантам змогу засвоїти сучасні уніфіковані та оригінальні методики планування, проведення та аналізу результатів експериментальних досліджень.

У 2015-2016 навчальному році магістранти кафедри біотехнології проходили стажування на базі Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАНУ та двох Державних установ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України» та «Інститут патології хребта та суглобів ім. проф. М.І. Ситенка НАМН України». Під час проходження стажування студенти ознайомилися з історією установ, їх організаційною структурою, провели загальний аналіз їх діяльності, основних напрямків наукових досліджень. Вони отримали більш детальну інформацію відносно наукових та практичних підрозділів установ, у яких безпосередньо працювали – відділів кріофізіології клітини, лабораторної діагностики, клініко-діагностичному. Студенти засвоїли методи осмометрії, досліджень осмотичної стійкості мембран еритроцитів різних видів ссавців, оцінки мембранозахисних властивостей амфіфільних сполук, кількісних та якісних показників імунного статусу організму хворих на остеоартроз, імуно-ферментного аналізу, культуральної і біохімічної родової та видової ідентифікації мікроорганізмів, які виявляються при бактеріурії, визначення чутливості мікроорганізмів до антибактеріальних препаратів, методику оцінки дис-

біотичного стану шлунково-кишкового тракту у дітей, а також методи відбору крові у лабораторних тварин.

Результати виконаних експериментальних досліджень були опубліковані магістрантами у матеріалах II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Технологічні та біофармацевтичні аспекти створення лікарських препаратів різної направленості дії», яка відбулася 12-13 листопада 2015 року, м. Харків, а саме: Чабаненко Е. А., Семионова Е. А., Шпакова Н. М. «Эритроцит как объект криобиологических исследований»; Березова Е. Д., Шаповалова О. В., Стрилец О. П. «Сравнительная характеристика эритроцитов млекопитающих как модельного объекта в биотехнологии»; Печерица Е. С., Шаповалова О. В., Стрельников Л. С. «Методы определения чувствительности бактериальных патогенов к антибиотикам в практике микробиологических лабораторий»; Побережная В. А., Шаповалова О. В., Стрилец О. П., Еремина Т. В. «Сравнительная характеристика методов выявления иммуноглобулинов в сыворотке крови»; Вертгейм А. Л., Шаповалова О. В., Стрельников Л. С. «Качественные и количественные показатели микрофлоры ЖКТ у детей как основа для разработки корректирующих иммунобиологических препаратов». Магістерські роботи, які були виконані під час проходження практики, були успішно захищені з оцінкою «відмінно».

Таким чином, під час проходження стажування у наукових та клініко-діагностичних відділах передових науково-дослідних установ України студенти кафедри біотехнології мали змогу практично застосувати та розширити знання з базових та спеціалізованих дисциплін, що викладаються у НФаУ, придбати досвід роботи у науковому колективі, спілкування з провідними вченими у галузях кріобіології та лабораторної діагностики. Випускники підвищили рівень та якість своїх професійних навичок та компетенцій, що дасть їм можливість знайти на ринку праці цікаву роботу за фахом біотехнологія або займатися науковою діяльністю за обраною тематикою.

Подальший пошук організацій та підприємств, на базі яких можуть проходити практику та стажування студенти кафедри біотехнології, буде сприяти більш якісній підготовці випускників НФаУ, що є нагальною вимогою сьогодення з урахуванням сучасного світового рівня біотехнологічної науки та практики, її затребуваності практично у кожній галузі виробництва, медицини, фармакології, сільського господарства, екології та енергетики.

УДК: 615.32:371.388:378.146/.147

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ З ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ БОТАНІКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ СТУПЕНЕВОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ

Гапоненко В.П., Сіра Л.М.

Кафедра ботаніки

Навчальна польова практика з фармацевтичної ботаніки є невід'ємною і ефективною складовою навчального процесу з фармацевтичної ботаніки. Вона розширює, поглиблює набуті теоретичні знання та навички щодо ідентифікації та визначення рослин, сприяє засвоєнню навчального матеріалу, розвиває вміння застосовувати їх у вирішенні професійно спрямованих практичних, інформаційно-пошукових, ресурсознавчих та інших завдань профільних дисциплін.

Основна мета та задачі навчальної польової практики – це закріпити, розширити, поповнити теоретичні знання та практичні навички з морфології, систематики рослин з основами фітоєкології, розвинути вміння визначати за морфологічними ознаками приналежність лікарської рослини до родини, роду, виду, ознайомити з правилами гербаризації рослин, оформлення гербарію, збирання, оброблення рослинного матеріалу. Студенти також повинні знати умови вирощування рослин закритого ґрунту, ознайомитися з рідкісними рослинами, їх охороною, а головне – сформувати дбайливе ставлення до рідної природи.

Згідно навчального плану навчальна польова практика з фармацевтичної ботаніки у студентів факультету ступеневої фармацевтичної освіти складає 90 годин, передбачає самостійні заняття за тематичним планом, виконання практичних завдань, ведення щоденника, звіт та отримання заліку.

Залік передбачає здачу матеріалів по завданням кожної теми (різні висушені або свіжі частини рослин, їх фотознімки у роздрукованому та електронному вигляді), надання оформленого щоденника, знання систематичної належності рослин, які вивчаються, їх українські та латинські назви, біологічні особливості, практичне застосування. Максимальна кількість балів, які присвоюються студенту за засвоєння та виконання практичних завдань – 100. Якість засвоєння практичної підготовки оцінюється як «зараховано» або «незараховано».

Література:

1. Ботаника. Учебно-полевая практика : учеб. пособие для студентов фармацевт. вузов и фак. / В. П. Руденко, А. Г. Сербин, Л. М. Городнянская и др.; под общ. ред. А. Г. Сербина и В. П. Руденко. – Х. : Изд-во НФаУ: Золотые страницы, 2001. – 338 с.

2. Сербін, А. Г. Фармацевтична ботаніка : підруч. / А. Г. Сербін, Л. М. Сіра, Т. О. Слободянюк; за ред. Л. М. Сірої. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2015. – 420 с.

Інформаційні ресурси:

1. Фармацевтична ботаніка : підруч. з гіперпосиланнями [Електронний ресурс] / А. Г. Сербін, Л. М. Сіра, Т. О. Слободянюк, М. А. Кулагіна. – Електрон. текстові, граф. дані, формат PDF (555 Мб). – Х.: НФаУ, 2012. – 1 електр. опт. диск (CD-ROM); кол. сист. вимоги: ПК 486 та вище; 8 Мб ОЗУ; Win 98 і вище; SVGA 32768 та більше кол.; 640x480; 4x CD-ROM дисковод. – Диск у контейнері 18x13 см.

2. Сайт НФаУ: <http://nuph.edu.ua/>

3. Сторінка кафедри на сайті НФаУ: <http://nuph.edu.ua/struktura-nfau-2/kafedry/kafedra-botaniky/>

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З ПРОМИСЛОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «КУСУМ ФАРМ»

Дудка К.І., ас. Гербіна Н.А.

Кафедра заводської технології ліків

Фармацевтична компанія ТОВ «Кусум фарм» (м. Суми) була створена у 2009 році. На сьогодні завод є одним із найсучасніших фармацевтичних підприємств в Україні, який відповідає вимогам стандартів GMP.

На підприємстві встановлено необхідне обладнання для випуску препаратів у вигляді твердих (таблетки, капсули, гранули, пелети) та рідких (суспензії, сиропи) лікарських форм, а також сучасне обладнання для пакування в блістери, стрипи, саше, флакони.

Особлива увага на підприємстві приділяється забезпеченню якості на всіх етапах виробництва, включаючи контроль сировини, вихідних та пакувальних матеріалів, проміжних продуктів і готових лікарських засобів.

Всі відповідні ділянки обладнано сучасною централізованою системою кондиціонування повітря, що контролює температуру й вологість та підтримує необхідну різницю тиску в різних виробничих приміщеннях. За допомогою НЕРА-фільтрів забезпечується високий ступінь очищення повітря.

Для забору води на території заводу є власна обладнана артезіанська свердловина. Вода, що подається на виробництво, очищується шляхом проходження через багаторівневий фільтр, систему пом'якшення подвійного зворотного осмосу, деіонізації та відповідає європейському стандарту якості.

Лабораторію з контролю якості заводу оснащено сучасним обладнанням провідних виробників. Для контролю якості використовуються рідинні й газові хроматографи, ІЧ- і УФ-спектрофотометри, рН-метри, вискозиметри, мікроскопи, прилади для проведення фармако-технологічних досліджень твердих лікарських форм. Контроль мікробіологічної чистоти на всіх етапах виробництва забезпечує мікробіологічна лабораторія. Стіни й підлога мають спеціальне покриття, що відповідає вимогам до міцності, запобігає осіданню пилу та ковзанню, а також забезпечує можливість проведення належного прибирання й дезобробки.

Фармацевтична компанія випускає препарати, призначені для лікування серцево-судинних, гастроентерологічних, ендокринних захворювань, а також антибіотики, протигрибкові, знеболюючі та інші групи препаратів. Особливе місце займають ліки для педіатричної практики у вигляді сиропів та суспензій. Ці лікарські засоби представлені не тільки на фармацевтичному ринку України, але також поставляються в Казахстан, Узбекистан, Молдову, Таджикистан, Філіппіни, В'єтнам та інші країни.

Під час проходження практики в цеху твердих лікарських форм я була ознайомлена з технологічним процесом отримання таблеток та роботою сучасного обладнання: ротаційних таблеткових машин, дражувального котла, апарата із псевдозрідженим шаром і т.і. Разом із технологами проводила проміжний контроль таблеток за такими показниками як розчинність, розпадання, стираність, стійкість до роздавлювання.

Таким чином, отримані практичні навички під час проходження практики дозволили закріпити теоретичні знання з дисципліни «Промислова технологія лікарських засобів» та ще раз переконатись у правильному виборі моєї майбутньої професії.

Література:

1. Устинов, А. В. «Кусум Фарм» — європейська якість у фармакотерапії / А. В. Устинов // Український медичний часопис. – 2010. – № 5 (79). – С. 21.
2. Технологія ліків промислового виробництва : підручник для студ. вищ. навч. закл. : в 2-х ч. / В. І. Чуєшов, Є. В. Гладух, І. В. Сайко та ін. – 2-е вид., перероб. і доп. – Х. : НФаУ : Оригінал, 2012. – Ч. 1. – 694 с.

УДК: 615.03:615.036.08:616.03

ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА З КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ: ЕЛЕМЕНТИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

*Бондаренко А.І., проф. Зупанець І.А.,
доц. Андрєєва О.О., доц. Отрішко І.А.*

Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації

Актуальність. Процес вдосконалення практичної підготовки майбутніх фахівців в умовах сьогодення досить складний та обумовлений рядом важливих факторів. Одним із таких факторів є адекватність мотивації навчальної діяльності студентів цілям і завданням дисципліни. Щоб зберегти та покращити стимул до навчальної діяльності питанням формування мотивів до навчання відводиться важливе місце в умовах сучасної освіти.

Вивчення клінічної фармакології закінчується виробничою практикою, під час якої студенти повинні ознайомитися з особливостями структури багатопрофільної лікарні, особливостями перебігу відповідних захворювань, а також придбати практичні навички збору лікарського анамнезу, аналізу листів лікарських призначень та їх корекції, що є важливим напрямком діяльності клінічного провізора. Під час проходження практики студенти повинні придбати навички спілкування з лікарем та хворим, навички консультування хворого з питань раціонального застосування призначених препаратів.

Виклад основного матеріалу. У відповідності до навчального плану 2014-2015 навчального року 6 студентів спеціальності «Клінічна фармація» проходили виробничу практику у термін з 08.06.2015 по 21.06.2015 р. на базах провідних медичних установ м. Харкова: ДУ «Інститут патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Ситенка НАМН України» та ДУ «Інститут медичної радіології ім. С. П. Григор'єва НАМН України».

Участь клінічного провізора в проведенні лікарської терапії сприяє значному поліпшенню якості лікарської допомоги, забезпечує хворому вибір оптимальних ліків у кожному конкретному випадку, раціональних шляхів та режимів їх введення, попередженню призначення несумісних лікарських препаратів, зведенню до мінімуму побічної дії ліків, зменшенню поліпрагмазії, а також суттєвому зниженню вартості лікування.

Під час проходження практики студенти ознайомилися зі структурою та принципами роботи лікувально-профілактичних закладів, організацією роботи клінічного провізора у ЛПЗ, основними принципами медичної деонтології, етичними нормами поведінки клінічного провізора в клініці, моделями взаємин клінічного провізора та лікаря, клінічного провізора та хворого; ознайомилися з основними видами медичної документації та методами клінічного обстеження хворих; засвоїли загальні принципи інтерпретації результатів обстеження хворого; закріпили знання з особливостей перебігу різноманітних захворювань, придбали навички збору лікарського анамнезу, аналізу листів лікарських призначень, здобули навички консультування лікаря щодо оптимізації лікарської терапії з позицій доказової медицини.

За відгуками студентів з бази практики ДУ «Інститут медичної радіології ім. С. П. Григор'єва НАМН України»: «виробнича практика з клінічної фармакології була сповнена цікавими клінічними розглядами, спілкуваннями та клінічними консилиумами з кваліфікованими лікарями, збором лікарського анамнезу у хворих, що підлягали терапії. Разом з кураторам від медичної установи ми здійснювали вибір оптимальних ліків для конкретного хворого, раціональних шляхів та режимів їх введення, навчилися методології порівняльної оцінки окремих лікарських препаратів, здійснення їх раціональної заміни. Все це стало важливим елементом мотивації практикантів для успішної реалізації необхідного обсягу практично-орієнтованої підготовки з клінічної фармакології».

Висновки. Щодо атестації студентів, всі студенти за результатами проходження практики та наступною співбесідою на заліковому модулі, є атестованими з дисципліни, що свідчить про успішне засвоєння даного виду підготовки.

Література:

1. Гринхальх Т. Основы доказательной медицины: пер. с англ. / Т. Гринхальх. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2006. – 240 с.
2. Клінічна фармакологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. У 2 т. / С.В. Нальотов, І.А. Зупанець, Т.Д. Бахтєєва та ін.; за ред. І.А. Зупанця. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2007. – Т.1. – 348 с.; Т.2. – 312 с.
3. Клінічна фармакологія: підручник / за ред. О.Я. Бабака, О.М. Біловола, І.С. Чекмана. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Медицина, 2010. – 774 с.

УДК: 616.1/4:615.03

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОПІКИ ПАЦІЄНТІВ ПРИ ПРИЙОМІ АНТИБІОТИКІВ

Вольвак А.М., доц. Місюрьова С.В.

Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації

Актуальність. Основною метою професійної діяльності провізора в сучасних умовах є не тільки підвищення кількості і якості лікарських препаратів на ринку, але й підвищення ефективності і безпеки лікарської терапії конкретного хворого, здійснення фармацевтичної опіки кожного відвідувача аптеки. Істотною складовою частиною вивчення клінічної фармації є виробнича практика, яку студенти спеціальності «Фармація» проходять на 5 курсі протягом 2 тижнів. Під час проходження практики з клінічної фармації студенти постійно працюють на робочому місці провізора «у першого столу», здійснюючи відпуск лікарських препаратів з аптеки та консультативну роботу з питань раціонального застосування лікарського препарату (правила використання конкретною лікарською формою, режим її дозування, сумісність та несумісність з харчовими продуктами і іншими лікарськими засобами та ін.).

Виклад основного матеріалу. Беручи до уваги велику частоту призначення антибактеріальних препаратів, слід зазначити, що велику актуальність набуває консультативна робота з питань раціонального застосування цих препаратів.

1. Перш за все, потрібно попередити пацієнта про те, що застосовують антибіотики тільки за призначенням лікаря та при наявності обґрунтованих показань для їх призначення.

2. Слід нагадати, що курс антибіотикотерапії може коливатися від 5-7 до 14-21 дня (в залежності від збудника) і повинен бути пройдений повністю з дотриманням точного дозування.

3. Важливою складовою ефективного лікування є правильне харчування як під час, так і після антибіотикотерапії. Тому, в період прийому антибіотиків слід дотримуватися наступних рекомендацій.

Антибіотики треба запивати тільки водою 200 – 300мл, і протягом дня дорослим випивати 2,5 – 3 літри, дітям 1,5 – 2 літри. Можна пити соки, чай, але не запивати ними антибіотики.

Не рекомендується пити грейпфрутовий сік, так як при прийомі антибіотика можуть виникнути алергічні реакції, а грейпфрутовий сік сприяє збільшенню гістаміну в крові, який в свою чергу підсилює алергічні реакції.

Молочні продукти та тонізуючі напої («Фанта», «Пепсі – кола») краще не вживати, так як з деякими антибіотиками вони не сумісні (необхідно перед застосуванням антибіотика ознайомитися з інструкцією).

Сучасна точка зору на рахунок ролі кисломолочних продуктів при прийомі антибіотиків зазнала змін. На сьогоднішній день вважається, що кисломолочна їжа легко засвоюється, але ніяким профілактичним або лікувальним ефектом не володіє.

Алкогольні напої категорично заборонені.

Що стосується особливостей харчування під час прийому антибіотиків, то раніше вважалося, що на час хвороби, особливо кишкової інфекції, необхідно зменшувати кількість їжі або взагалі влаштовувати розвантажувальні дні. Сучасна терапія відмовилася від цієї точки зору, подібна тактика виправдана лише в гострій період хвороби, коли можна перейти на легку нежирну їжу, але вже з другого дня необхідне забезпечити надходження білків. Мало того, потреба в калоріях під час хвороби зростає приблизно на третину.

Продукти, які треба виключити – ті які дають навантаження на печінку і шлунково-кишковий тракт, адже органи і без того перевантажені всмоктуванням і переробкою лікарських препаратів. Тобто, слід виключити смажене, жирне, солоне, копчене, гостре, консервацію з додаванням оцту.

Продукти, які рекомендується вживати: м'ясо відварне (телятина, курка філе), риба (відварна або запечена), хліб грубого помелу з висівками, яйця. Основа раціону хворого, що приймає антибіотики, повинні складати легкі супи і бульйони, багаті антиоксидантами і фітонутрієнтами.

Дієта повинна бути збагачена продуктами, що містять вітаміни, такі як А, С і, особливо, В, які, в свою чергу, допомагають відновити баланс бактеріальної флори, а також мікронутрієнти. Тому, в раціон слід включати фрукти (яблука, банани, курагу, родзинки, лимони) та овочі, що багаті на клітковину (морква, буряк, кабачок, капуста брокколі, гарбуз).

Враховуючи те, що з продуктів важко отримати всі необхідні організму вітаміни, рекомендується крім дієти під час прийому і після антибіотика приймати вітаміни у вигляді препаратів.

Для профілактики діареї та інших розладів шлунково-кишкового тракту, які можуть проявитися в процесі лікування антибіотиками доцільно застосовувати про- та пребіотики. Пребіотики містяться в кукурудзі, крупах, цикорії, бананах і багатьох інших харчових продуктах. Основними пребіотиками вважаються інулін, олігосахариди і лактулоза.

Таким чином, сумлінне дотримання пацієнтом рекомендацій лікаря по тривалості прийому і дозуванні антибактеріального препарату, а також рекомендацій щодо раціонального поєднання лікарських засобів і харчових продуктів дозволить більш ефективно застосовувати ці препарати, суттєво зменшити прояви побічних реакцій з їх боку та відновити ослаблений імунітет після перенесеної терапії. Все це буде сприяти істотному підвищенню ефективності лікарської терапії без додаткових витрат.

Висновки. Виробнича практика з клінічної фармації, під час проходження якої студенти отримують навички проведення фармацевтичної опіки на робочому місті провізора «у першого столу», дозволяє закріпити теоретичні знання та набути практичні навички, і тим самим, адаптувати сучасного спеціаліста фармації до умов сьогоденних реалій в практичній медицині та фармації.

Література:

1. Клиническая фармация : базовый учеб. для студентов высш. фармац. учеб. заведения (фармац. фак.) IV уровня аккредитации ; (изд. доработ. и доп.) / под ред. В.П. Черных, И.А. Зупанца, И.Г. Купновицкой. – Харьков : НФаУ : Золотые страницы, 2015. – 1056 с.
2. Клінічна фармація (фармацевтична опіка): підруч. для студ. вищ. мед. (фармац.) навч. закл. / І.А.Зупанець, В.П.Черних, Т.С.Сахарова та ін.; за ред. В.П.Черних, І.А.Зупанця – Харків: НФаУ : Золоті сторінки, 2011. – 704 с.
3. <http://kalory.ru/Raznoe/id/262-i-Dieta-pri-antibiotikah.html>
4. <http://www.antibiotic.in.ua/pitanie-pri-prieme-antibiotikov.php>

УДК: 615.1:615.03:615.06

**НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА «ФАРМІНФОРМАЦІЯ
ТА ФАРМОПІКА» ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ НАБУВАННЯ
ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ**

Ємець О.І., Цвик О.С., доц. Семенов А.М.

Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації

Разом з усією країною фармацевтична галузь України безповоротно вступила в епоху реформування та інтеграції в європейське і світове співтовариство. Даний факт однозначно відобразився на вимогах, що пред'являються до системи теоретичної і практичної підготовки фахівців фармації в ВНЗ України. Не є винятком і навчальна практика «Фармінформація та фармопіка» (ФІФО), що входить до програми останнього року підготовки студентів спеціальності «Клінічна фармація» як денної так і заочної форм навчання. Слід зазначити, що дана практика, яка має на меті підвищення якості та доступності фармацевтичної допомоги населенню, є невід'ємною складовою та своєрідним підсумком складного і багаторівневого процесу підготовки клінічного провізора. У зв'язку з цим, Безумовним гарантом досягнення поставленої мети є відповідність результатів навчання нормативному змісту підготовки здобувачів вищої фармацевтичної освіти – набуттю професійних компетенцій майбутнього фахівця.

Отже, саме в рамках проходження практики з ФІФО, відбувається закріплення теоретичних знань та набуття студентами практичних навичок з усіх компетенцій, які формуються в рамках підготовки клінічного провізора, зокрема, з однієї з основних, що характеризує рівень підготовки випускників до професійної діяльності у галузі фармації – здатності здійснювати не тільки підбір лікарського препарату для конкретного пацієнта, а і консультування та фармацевтичну опіку під час вибору та відпуску безрецептурного лікарського засобу. Професійне проведення фармацевтичної опіки потребує не тільки володіння базовими знаннями біофармацевтичних, фармакокінетичних, фармакодинамічних та фізико-хімічних особливостей лікарського засобу, змістовної частини протоколів провізора (фармацевта) [1], але і вміння оцінювати співвідношення ризик/користь, сумісність лікарських препаратів, аналізувати показання та протипоказання, керуючись даними про стан здоров'я конкретного хворого.

У рамках проходження практики з ФІФО на підґрунті знань фізико-хімічних, фармакологічних характеристик лікарських препаратів, біохімічних, патофізіологічних особливостей конкретного захворювання та фармакотерапевтичних схем його лікування, студенти набувають практичного досвіду щодо забезпечення раціонального застосування як безрецептурних лікарських засобів, так і рецептурних лікарських препаратів, що були призначені лікарем.

На підґрунті знань суб'єктивних ознак та об'єктивних клінічних, лабораторних та інструментальних критеріїв обстеження хворих, клініко-фармацевтичних характеристик лікарських засобів, що застосовуються при відповідних захворюваннях, студенти набувають практичних навичок зі здійснення моніторингу ефективності та безпеки застосування обраного лікарського засобу.

Враховуючи значну розповсюдженість такого явища як самолікування, яке є невід'ємною частиною відповідної концепції [2], досить високий рівень захворюваності населення [3], у рамках проходження практики з ФІФО велика увага приділяється формуванню у майбутніх фахівців здатності проводити санітарно-просвітницьку роботу серед населення з метою профілактики поширених захворювань внутрішніх органів, попередження небезпечних інфекційних та паразитарних захворювань. Під час проходження практики студенти набувають практичних навичок формування та підтримання прихильності пацієнтів до лікування, що безумовно сприяє виконанню двоєдиного завдання сучасної медицини – збільшенню тривалості життя хворих і поліпшенню якості їх життя.

Література:

1. Протоколи провізора (фармацевта) / розроб.: В.П. Черних, І.А. Зупанець, О.О. Нагорна та ін.; за ред. В.П. Черних, І.А. Зупанця, О.М. Ліщишиної. – Харків: Золоті сторінки, 2014. – 232 с.
2. Клінічна фармація: підруч. для студ. вищ. закл. / за ред. В.П. Черних, І.А. Зупанця, І.Г.Купновицької. – Х.: НФаУ: Золоті сторінки, 2013. – 912 с.
3. http://www.moz.gov.ua/ua/portal/ms_statdisease

УДК: 615.017

ПРОБЛЕМИ БЕЗРЕЦЕПТУРНОГО ВІДПУСКУ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ

Блохіна В.А., Криворучко Л.В., вик. Мартинова О.В.

Коледж НФаУ

Актуальність. В практичній діяльності спеціалістів фармації одним з найбільш складних є питання безрецептурного відпуску лікарських препаратів.

Безрецептурні препарати, син.: препарати безрецептурного відпуску або ОТС-препарати (англ. over the counter – без пропису) – велика група ліків, які пацієнт може купити для самолікування прямо в аптеці (а деякі ліки – і не лише в аптеці) без рецепта лікаря [11].

Дане питання стосується широкого кола суб'єктів фармацевтичного ринку: регулюючих органів, медичних працівників, рекламних агентств, компаній-виробників та споживачів[1].

Зміни які відбулися зі споживачами безрецептурних лікарських засобів відображують результати досліджень: 50,3% при відчуті симптомів нездужання – спираються на власний досвід в лікуванні захворювань, 23,6%- звертаються за порадою до рідних та близьких, 8,7%- використовують інформацію ЗМІ, 7,2% – радяться з провізором і лише 10,2%- одразу звертаються до лікаря. Таким чином, загальний відсоток людей, які займаються самолікуванням складає 89,9%[10]. Відповідно купують та застосовують безрецептурні препарати.

В ситуації яка склалася на ринку безрецептурних препаратів найвідповідальніша роль відведена спеціалістам практичної фармації, оскільки ці препарати потрапляють до споживача безпосередньо від первостольників без консультації лікаря. Саме тому, під час відпуску ОТС- препаратів від професіоналізму фахівця його здатності своєчасно виявити проблему та знайти її раціональне рішення, залежить не тільки якості наданої допомоги, а й здоров'я населення в цілому.

Виклад основного матеріалу. Метою роботи є аналіз основних проблем з якими зустрічаються фармацевтичні фахівці під час відпуску лікарських препаратів без рецептів.

Для досягнення поставленої мети було проведено аналіз:

1. Нормативної бази, яка регламентує безрецептурний відпуск лікарських засобів з аптек та їх структурних підрозділів.
2. Домашніх аптечок споживачів.
3. Літературних даних, що висвітлюють проблеми безрецептурного відпуску.

Для аналізу нормативної бази були обрані:

1. Наказ МОЗ України від 31.10.2011р. №723 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібної торгівлі лікарськими засобами».

2. Наказ МОЗ України від 03.02.2012р. № 78, 26.02.2013р. №166, 06.05.2014р. №303, 18.05.2015р. №283 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів».

3. Наказ МОЗ України від 17.05.2001р. №185 «Про затвердження критеріїв визначення категорій відпуску лікарських засобів».

4. Наказ МОЗ України від 19.07.2005р. №360 «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків та вимог-замовлень».

5. Наказ МОЗ України від 11.10.2013р. №875 «Про затвердження протоколів провізора (фармацевта)».

Результати дослідження нормативної бази представлені в таблиці 1.

№ з/п	Рік, що аналізується	Загальна кількість безрецептурних лікарських засобів	Абсолютне зниження кількості безрецептурних лікарських засобів	Абсолютне відносне зниження кількості лікарських засобів,%
1.	2012	3755		
2.	2013	3430	325	8,65
3.	2014	3285	145	12,52
4.	2015	3172	113	15,68

Таким чином кількість безрецептурних препаратів дозволених до відпуску без рецептів в період з 2012 по 2015 рік знизилася на 15,68%, а це означає, що кількість препаратів, яка відпускається з аптек без рецептів повинна була також знизитися, але на практиці цього не відбулося. На даний момент в нашій країні затверджений перелік препаратів безрецептурного відпуску, не відповідає асортименту товарів, що реалізується.

Для виявлення реального стану споживання безрецептурних лікарських препаратів було проведено аналіз домашніх аптечок споживачів різної вікової категорії (від 17 до 45 років) в кількості 38 штук.

Моніторинг аптечок проводився за схемою:

- 1. Фармакотерапевтичні групи безрецептурних лікарських препаратів;**
- 2. Співвідношення рецептурних та безрецептурних лікарських препаратів;**
- 3. Кількість рецептурних препаратів, які придбали за рецептом;**
- 4. Термін придатності препаратів.**

Всього в досліджених аптечках було 855 препаратів із 21 фармакотерапевтичної групи. В середньому в одній аптечці було 23 лікарські препарати при максимальній кількості – 52, мінімальній – 6. Серед них було виявлено 32 лікарських препарати з терміном придатності що минув.

Кількість безрецептурних лікарських препаратів склала 742 (87%), а рецептурних 113 (13%), при чому лише 12 (1,4%) з них були придбані за рецептом.

Дослідження показують, що в нашій державі склалася непроста ситуація в галузі роздрібної реалізації ліків, оскільки без рецепта в аптеці можна купити майже усі рецептурні ліки (за виключенням тих, що знаходяться на предметно-кількісному обліку). Практично усі лікарі часто зіштовхуються з наслідками безконтрольного відпуску рецептурних ліків і 67 % опитаних лікарів вважають недопустимим існування такої ситуації у подальшому. Основною причиною відпуску рецептурних препаратів без рецептів, на думку 70,7 % опитаних працівників аптек, є бажання допомогти відвідувачу аптеки, а потім уже звичка (43,0 %), розпорядження керівництва (40,7 %) і бажання не знижувати обсягів продажу (31,7 %) [1].

Висновки. По результатам проведеного аналізу проблем безрецептурного відпуску можна виділити основні фактори які будуть сприяти їх розв'язанню:

1. Удосконалення нормативно-правової бази, щодо регулювання рецептурного та безрецептурного відпуску лікарських препаратів;
2. Недопустимість неправомірної практики безрецептурного відпуску лікарських засобів, які входять в рецептурну групу;
3. Активне впровадження страхової медицини що дозволить вирішити проблему великої кількості «безрецептурних» хворих;
4. Моніторинг фармакотерапевтичних груп безрецептурних препаратів, які користуються найбільшим попитом.

Література:

1. Клевцова Л. Особенности функционирования на рынке препаратов безрецептурного отпуска/журн. «Московские аптеки» -2003.-№5
2. Музыкант В.Л. Реклама и PR-технологии в бизнесе, коммерции, политике Учебное пособие / В.Л. Музыкант. — М. : Армада-пресс, 2002. — 688 с.
3. Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 723 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібної торгівлі лікарськими засобами» — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Наказ МОЗ України від 03.02.2012 р. № 78 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Наказ МОЗ України від 26.02.2013р. №166 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Наказ МОЗ України від 06.05.2014р. №303 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Наказ МОЗ України від 18.05.2015р. №283 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Наказ МОЗ України від 17 травня 2001р. №185 «Про затвердження критеріїв визначення категорій відпуску лікарських засобів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Наказ МОЗ України від 19 липня 2005 року №360 «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків та вимог-замовлень». — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Скибина К.П., Ананько С.Я. Влияние рекламы лекарственных средств на уровень самолечения в Украине /Вісник ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»-2014.-Том13, Випуск 3.

11. Фармацевтична енциклопедія / За ред. В.П.Черних. – К.: МОРИОН, 2010. – 1632 с.

УДК: 687.5:37.091.33 – 027.22

В НАШИХ РУКАХ БУДУЩЕЕ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ИНДУСТРИИ КРАСОТЫ

Шишкова Д., доц. Петровская Л.С.

Кафедра косметологии и ароматологии

Актуальность После прохождения производственной практики по дисциплине «Технология парфюмерно-косметических средств промышленного производства» мы находимся под впечатлением гордости за отечественную промышленность, которая даже в экономически трудные времена осуществляет выпуск доступной для потребителей и достаточно эффективной косметической продукции. На сегодняшний день ассортимент ООО «Аромат» включает более 550 позиций косметики по уходу за лицом, телом, волосами, косметику для детей, женщин и мужчин, туалетные воды, лечебно-профилактическую косметику для всей семьи.

Изложение основного материала За 3 недели, предусмотренные планом производственной практики, мы ознакомились с историей предприятия, которое на сегодняшний день является одним из ведущих производителей косметики и парфюмерии в Украине (входит в топ-5 лидеров национальных производителей). Нам как практикантам важно было узнать, что за годы своей деятельности продукция ООО «Аромат» заслужила признание, как потребителей, так и специалистов в Украине и за рубежом: в Германии, в Чехии, в Молдове, в Киргизии, в Казахстане, в Эстонии, в России, в Узбекистане, в Латвии и др.

Косметическое производство Мы убедились при прохождении практики, что все косметическое сырье, используемое в производстве, соответствует требованиям ВОЗ (Всемирной Организации Здравья), Европейского сообщества, имеет сертификаты качества, паспорта безопасности и заключения государственной санитарно-гигиенической экспертизы Украины. При поступлении сырья на фабрику производится его проверка и

выдается разрешение на применение в производстве. На складе сырье дополнительно маркируют с указанием сроков его использования. Приготовление различных по назначению кремов для лица, тела, для век и губ, кремов для детей, детских масел, косметических средств для подростков и других препаратов производится в реакторах из нержавеющей стали с эмалированным покрытием с соответствующей арматурой, что обеспечивает чистоту и высокое качество продукции. Согласно календарного плана производственной практики мы имели возможность присутствовать при процессе производства таких косметических препаратов как: кремы косметические, шампуни и бальзамы для волос, краски косметические для волос, дезодоранты и антиперспиранты, и др. таких торговых марок как: «Экокод», «Antiage», «Жизель», «Slavia lege artis», «D.Grace», «Веселка», «Аромашка», «АромаВит», «Виторал», «Целитель», «Хит».

Современное оборудование и высокотехнологичное производство позволяют гарантировать качество продукции и строгое соблюдение экологических норм.

Благодаря производственной практике мы узнали, что процесс производства продукции сочетает в себе современную технологическую базу, новейшие научные разработки и использование экологически чистого сырья отечественных и ведущих мировых компаний. Кроме основных сырьевых компонентов, в продукцию вводятся биологически активные добавки, придающие дополнительные свойства продуктам.

Парфюмерное производство Особый интерес у нас вызвала парфюмерная лаборатория во главе с главным парфюмером, который тщательно подбирает парфюмерные композиции для туалетных вод и косметических средств. Технологический процесс приготовления парфюмерных изделий построен по классическим законам парфюмерного производства, которое отсутствует на других отечественных предприятиях. В состав изделий входят парфюмерные композиции, поставляемые ведущими фирмами Франции, Швейцарии, Англии, Испании, Германии и Японии. В цехе установлены специальные титановые и эмалированные емкости, в которых производится приготовление парфюмерных жидкостей. Тщательное взвешивание компонентов, интенсивное перемешивание полученной смеси, длительное выстаивание для созревания букета, не менее тщательная фильтрация – все это обеспечивает высокое качество продукции. Мы принимали участие в фасовке туалетных вод, одеколонов и лосьонов.

Мы благодарны директору ООО «Аромат» Блохиной В.Д. и руководителю практики от предприятия, главному советнику отдела маркетинга Ивановой В.О. за предоставленную возможность пройти практику именно на данном предприятии и за внимание к нам, как к будущим специалистам. Надеемся, что кто-нибудь из нашего выпуска свяжет свою профессиональную деятельность с промышленным производством косметических средств и выпустит первую в Украине линейку профессиональной косметики для салонного ухода. Все в наших руках!

УДК: 614.2:615.12

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З МЕДИЧНОЇ ХІМІЇ ЯК
ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ
КЛІНІЧНИХ ПРОВІЗОРІВ**

Білик А.Л., Бондаренко А.І., Ємець О.І., доц. Подольський І.М.

Кафедра медичної хімії

Актуальність. Наприкінці ХХ століття в Україні офіційний статус отримала клінічна фармація з підготовкою відповідних спеціалістів – клінічних провізорів, була сформована роль та функції даної професії в системі охорони здоров'я, розроблена базова стратегія підготовки, комплекс професійно-орієнтованих дисциплін, а також виробнича практика, що є узагальненням отриманих теоретичних знань в університеті. Клінічний провізор в аптеці – дуже відповідальна посада, це пояснюється тим, що більшість із відвідувачів обирають для себе самолікування. Брак часу, фінансова нестабільність та залежність від різних обставин сприяють підвищенню навантаження на аптечні заклади та клінічних провізорів. Робота клінічного провізора орієнтована на забезпечення якісної консультативної роботи. Знання з медичної хімії дають можливість враховувати фізико-хімічні, фармакокінетичні та фармакодинамічні взаємодії при виборі раціональної терапії.

Виклад основного матеріалу. Наряду з наданням консультативної допомоги хворим та фармацевтичної опіки, важливим завданнями клінічного провізора в умовах аптеки є аналіз призначень лікарів з урахуванням фізико-хімічних, фармакокінетичних та фармакодинамічних взаємодій.

Під час проходження виробничої практики з медичної хімії в аптеці було виявлено велику кількість випадків нераціональної комбінації

лікарських засобів. Це були як призначення лікарів (не враховано фізико-хімічні особливості та специфічні взаємодії на різних етапах біотрансформації), так і невдале поєднання лікарських приписів з препаратами, які хворий призначив собі на засадах самолікування.

Практичним прикладом є те, що під час проходження практики до аптеки звернувся відвідувач з рецептом на серцевий глікозид дигітоксин та проханням відпустити йому таблетки від кашлю з термопсисом. Клінічний провізор відмовив у відпуску комбінації цих препаратів. Таблетки термопсису мають у своєму складі натрію гідрокарбонат, що зумовлює лужні властивості. При одночасному прийомі серцевих глікозидів та лугів відбувається розщеплення серцевих глікозидів до агліконів та відповідних цукрів [1, 4], що свідчить про фізико-хімічну несумісність та спричиняє втрату фармакологічної активності. Це може спровокувати погіршення стану хворого та загострення хронічної серцевої недостатності.

Особливе значення у випадках нераціональної комбінації мають препарати з групи вітамінів, оскільки ні лікарі, ні хворі не сприймають зазначену групу лікарських засобів як таку, що може якимось чином значно зашкодити здоров'ю або негативно вплинути на лікування іншими препаратами при одночасному застосуванні. Під час проходження практики спостерігалось декілька випадків нераціональної комбінації сульфаніламідних лікарських засобів з вітамінними препаратами, що містять аскорбінову кислоту. Наприклад, хворому із бактеріальною інфекцією верхніх дихальних шляхів лікар прописав «Бісептол», але на підставі своїх власних знань стосовно імуностимулюючих властивостей аскорбінової кислоти пацієнт додатково попросив відпустити йому препарат, що її містить, в чому йому було відмовлено та проведено консультування. Відомо, що основним шляхом біотрансформації сульфаметоксазолу, який входить до складу «Бісептолу», є утворення N-ацетилсульфаметоксазолу, який у вигляді водорозчинної натрієвої солі екскретується нирками [2, 4], чому сприяє лужна реакція сечі. Препарати, що здатні значно впливати на рН сечі у бік її закислення (зокрема, аскорбінова кислота), спричиняють випадіння N-ацетилзаміщеного метаболіту у вигляді нерозчинних кристалів, викликаючи кристалурію, а в окремих випадках і стають причиною сечокам'яної хвороби нирок.

Іншим прикладом нераціонального призначення вітамінних лікарських засобів є рецепти з прописаною комбінацією ін'єкційних розчинів ті-

аміну гідроброміду та піридоксину гідрохлориду. Відомим є той факт, що піридоксин блокує метаболічний шлях перетворення тіаміну в активну форму – кокарбоксілазу [2, 3], тому раціональним є введення цих препаратів в різні дні. Але часто хворі задля економії часу, не враховуючи всіх необхідних чинників, вводять ці лікарські засоби одночасно, що зводить нанівець фізіологічні ефекти тіаміну. Ці випадки вимагають проведення додаткової консультативної допомоги пацієнтам в умовах аптеки.

Висновки. Знання з медичної хімії в роботі клінічного провізора відіграють значну роль та сприяють покращенню кваліфікованої фармацевтичної консультативної допомоги. Виробнича практика з медичної хімії для студентів – майбутніх клінічних провізорів дає можливість на реальних прикладах навчитись комплексно застосовувати теоретичні знання, отримані в стінах університету.

Література:

1. Граник, В. Г. Основы медицинской химии / В. Г. Граник. – М.: «Вузовская книга», 2001. – 384 с.
2. Кукес, В. Г. Метаболизм лекарственных средств: клинико-фармакологические аспекты / В. Г. Кукес. – М.: Издательство «Реафарм», 2004. – 144 с.
3. Gareth, T. Medicinal chemistry. An introduction / T. Gareth.– London: John Wiley & Sons Inc., 2000. – 540 p.
4. Wilson and Gisvold's Textbook of organic and medicinal and pharmaceutical chemistry / edited by J. M. Beale, J. H. Block. – 12th ed. – New-York: Lippincott-Raven, 1998. – 974 p.

УДК: 615.1:371

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ МЕНЕДЖЕРСЬКОЇ ПРАКТИКИ НА ТОВ «НВФК «ЕЙМ»

Бакланова Р.І., доц. Васильєв С.В.

Кафедра менеджменту і адміністрування

У минулому році студенти 4 курсу напряму підготовки «Менеджмент» проходили навчальну виробничу практику у Товаристві з обмеженою відповідальністю «Науково-виробнича фармацевтична компанія «ЕЙМ». На сьогоднішній день ТОВ «НВФК «ЕЙМ» – це унікальне фармацевтичне підприємство, що працює в сфері виробництва лікарських препаратів з 1994 року. Підприємство здійснює повний цикл випуску – від розробки до впровадження у виробництво та подальшої реалізації.

Продукція ТОВ «НВФК «ЕЙМ» має у своєму складі виключно природні (рослинного та тваринного походження) компоненти, лікарські властивості яких здавна використовувались у народній та традиційній медицині. Завдяки натуральним складовим, препарати нетоксичні та безпечні в порівнянні з препаратами синтетичного походження. Сировину для лікарських засобів компанія закуповує в екологічно чистих районах України та державах СНД.

Виробництво компанії устатковане найдосконалішим та найсучаснішим обладнанням та складається з трьох основних підрозділів: дільниця м'яких лікарських форм, дільниця екстракційних препаратів та дільниця лікарських зборів. Паралельно з виробництвом функціонує лабораторія з контролю якості лікарських засобів та науково-дослідна лабораторія, що займається розробкою та стандартизацією нових лікарських засобів.

Досліджуване підприємство є лідером на ринку фітопрепаратів України. Діяльність та успіхи компанії відзначені різними нагородами і дипломами. Зокрема, у 2004 р. ТОВ «НВФК «ЕЙМ» стала лауреатом загальнонаціонального конкурсу «Вища проба» за виробництво високоякісних конкурентоспроможних лікарських препаратів: мазі ВУНДЕХІЛ, зборів Тоніфіт (Імунофіт), Нефрофіт, ГАСТРОФІТ, Гепатофіт, Детоксифіт, БРОНХОФІТ, настойки Кардіофіт і косметичного крему Таліта.

У 2008 р. ТОВ «НВФК «ЕЙМ» була нагороджена дипломом «Кращий вітчизняний товар 2008 року» в номінації «Розробка і виробництво фармацевтичної продукції» за препарат ПРОСТАТОФІТ.

Під час проходження практики було проведено аналіз господарської діяльності ТОВ «НВФК «ЕЙМ» за такими показниками: фондівіддачі, матеріаломісткості, продуктивності праці та рентабельності. Здійснений аналіз дозволяє стверджувати, що забезпеченість основних фондів з 2013 р. по 2014 р. зменшилася, так як спостерігається зниження фондозабезпеченості на 21,27 % і фондоозброєності на 24,46 %. У свою чергу ефективність використання основних фондів збільшилася: фондівіддача на 38,35 %, а фондорентабельність на 406,7 %. Водночас, ефективність використання персоналу з 2013 р. по 2014 р. зменшилася, оскільки продуктивність праці зменшувалася, а трудомісткість збільшувалася. Дослідження рівня рентабельності показали, що у 2013 р. спостерігалось зниження рентабельності на 47,46 %, а вже у 2014 р. відбулось підвищення рентабельності на

21,08 %. Це свідчить про збільшення рівня прибутковості за рахунок збільшення попиту на продукцію.

Таким чином, ТОВ «НВФК «ЕЙМ» займає міцні позиції на ринку лікарських засобів України. Дане підприємство успішно конкурує із іншими виробниками фармацевтичної продукції.

Література:

1. Онищенко В. О. Організація виробництва : [навч. пос]. / В. О. Онищенко, О. В. Редькін, А. С. Старовірець, В. Я. Чезганова. – К. : Лібра, 2005. – 336 с.
2. Посилкіна О. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва: проблеми фінансового забезпечення : [монографія] / О. В. Посилкіна. – Х. : Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2002. – 528 с.
3. Посилкіна О. В. Фінансова діяльність хіміко-фармацевтичних підприємств : [підр. для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Посилкіна, В. М. Толочко. – Х. : Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2001. – 536 с.
4. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. пос] / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексик. – К. : КНЕУ, 2003. – 316 с.
5. Румянцева З. П. Менеджмент організацій : [уч. пос.] / З. П. Румянцева, Н. А. Соломатин, Р. З. Акбердин. – М. : ИНФРА – М., 1996. – 432 с.

УДК: 373.1.02:51-2

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ МЕНЕДЖЕРСЬКОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТАМИ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «МЕНЕДЖМЕНТ»

проф. Сагайдак-Нікітюк Р.В., доц. Васильєв С.В.

Кафедра менеджменту і адміністрування

Метою виробничої менеджерської практики є розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної та діагностичної діяльності для вирішення прикладних проблем управління підприємницькими структурами. Практика є одним з елементів навчання студентів на 4 курсі напряму підготовки «Менеджмент».

Студенти напряму підготовки «Менеджмент» проходять виробничу менеджерську практику наприкінці 8-го семестру 4 курсу навчання. Виробнича менеджерська практика передбачає використання теоретичних знань з усього блоку професійно-орієнтованих дисциплін, які викладаються кафедрою менеджменту і адміністрування.

Базами для проходження виробничої практики можуть бути як фармацевтичні підприємства, так і підприємства інших галузей економіки.

Серед фармацевтичних підприємств варто назвати ТОВ ФК «Здоров'я», ПрАТ «Лекхім-Харків» та інші.

Вивчаючи управлінську діяльність та питання організації виробництва, студенти аналізують процеси функціонування підприємств на основі об'єктивних управлінських функцій та спроектованого виробничого процесу, органів управління, обґрунтовують системи і процедури управління підприємства, досліджують існуючий штатний розклад працівників підприємства, ознайомлюються з організаційною структурою управління, формують професійні моделі спеціалістів.

Під час проходження практики студенти повинні проаналізувати кадрову політику підприємства, соціальний розвиток трудового колективу, ознайомитись з організацією кадрового планування на підприємстві, тобто загальною стратегією, основними принципами, методами, цілями розвитку кадрового потенціалу підприємства, планами розвитку трудового колективу, впровадженими в діяльність підприємства, розвитком ділової кар'єри, системою навчання працівників, підвищенням кваліфікації. Також студенти повинні дослідити заходи з охорони праці, а також зробити висновки щодо ефективності кадрової політики, реалізованої на підприємстві, та надати пропозиції з її удосконалення [1, 3].

У процесі проходження практики студентами повинні бути досліджені системи підвищення кваліфікації керівників та спеціалістів підприємства, форми і періодичність підвищення кваліфікації працівників, оцінити ефективність забезпечення їх соціального захисту, зміст колективного договору між роботодавцем та працівниками, роботу профспілки щодо захисту трудових прав працівників.

Студент повинен працювати з фіксованою інформацією, довідковою літературою, вивчити систему інформаційного забезпечення процесу управління, використання сучасних інформаційних технологій, розробити перелік завдань по кожному підрозділу підприємства. Практиканту необхідно ознайомитись зі схемами документообігу для вхідних, вихідних та внутрішніх документів та наказами по особовому складу.

При проведенні інструктажів щодо проходження практики викладачами кафедри ставляться завдання оцінити ефективність реалізації на підприємстві управлінських рішень, визначити форми і методи прийняття управлінських рішень, їх документальне оформлення, організацію вико-

нання управлінських рішень. Слід приділити увагу діючій системі мотивації на підприємстві, дослідити методи економічної та неекономічної мотивації працівників [4].

При вивченні соціально-психологічних методів управління на підприємстві студенту необхідно приділити увагу методам управління груповими та міжгруповими стосунками, характеристиці соціально-психологічних типів працівників, соціологічним дослідженням у трудовому колективі [3]. Якщо можливо, то студент повинен оцінити стан соціально-психологічного клімату в трудовому колективі, вивчити практику регулювання поведінки персоналу, профілактики та вирішення конфліктів.

Студенти аналізують операційну систему підприємства, надають характеристику її складових, схему виробничого й обслуговуючого потоків, розробляють пропозиції щодо моделі управління поточним функціонуванням операційної системи, надають опис процесу матеріально-технічного забезпечення, механізму функціонування логістичної системи, проводять диспетчеризацію; оцінювання логістики розподілу, будують оптимальну схему взаємодії матеріальних, товарних, інформаційних та фінансових потоків, аналізують систему управління якістю логістичних процесів.

Під час проходження виробничої менеджерської практики студенти оцінюють систему управління якістю діяльності організації, відповідальність і повноваження працівників, визначають засоби та методи забезпечення якості діяльності, будують архітектуру автоматизованої системи управління внутрішньоорганізаційними процесами, обґрунтовують створення автоматизованих робочих місць фахівців.

Згідно з функціями, які пов'язані з плануванням діяльності, студенти проводять моніторинг основних конкурентів підприємства на локальному ринку, аналіз стану локального ринку та факторів маркетингового середовища підприємства. Студенти на основі діагностики внутрішніх підсистем і вивчення факторів зовнішнього середовища підприємства повинні скласти програму маркетингової діяльності підприємства [2, 3].

Відносно функцій фінансово-облікової діяльності, студенти аналізують фінансово-майновий стан підприємства, його платоспроможність, фінансову стійкість, прибутковість, ділову активність та фінансовий план діяльності.

Студенти повинні проаналізувати стан та динаміку попиту на продукцію цього підприємства; визначити сегмент ринку, потенційних спожива-

чів, їх поведінкові особливості, позицію підприємства на локальному ринку; оцінити ефективність збуту та зміни попиту на товари споживчого призначення, ємність ринку та розробити прогноз попиту на товари на середньостроковий період, а також провести моніторинг виконання угод з постачальниками та покупцями [3, 4].

Згідно із завданнями, що пов'язані з організацією праці, необхідно проаналізувати ефективність процесу організації праці, використання робочого часу працівника структурного підрозділу, оцінити план особистої роботи, рівень трудової та виробничої дисципліни.

Після закінчення виробничої менеджерської практики студенту необхідно підготувати пропозиції, які повинні мати логічний, доказовий, аргументований характер, містити поглиблений всебічний аналіз досліджуваної проблеми, елементи самостійного дослідження, містити розрахунки, виконані на ЕОМ, елементи наукової новизни, а також достатній для обґрунтування пропозицій аналіз досліджуваної проблеми в межах базового підприємства.

Література:

1. О니щенко В. О. Організація виробництва : [навч. пос]. / В. О. Онищенко, О. В. Редькін, А. С. Старовірець, В. Я. Чезганова. – К. : Лібра, 2005. – 336 с.
2. Посилкіна О. В. Фінансова діяльність хіміко-фармацевтичних підприємств : [підр. для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Посилкіна, В. М. Толочко. – Х. : Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2001. – 536 с.
3. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. пос] / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексик. – К. : КНЕУ, 2003. – 316 с.
4. Румянцева З. П. Менеджмент організацій : [уч. пос.] / З. П. Румянцева, Н. А. Соломатин, Р. З. Акбердин. – М. : ИНФРА . – М., 1996. – 432 с.

UDC: 378.147.88:579.61

PRACTICE AT DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY, VIROLOGY AND IMMUNOLOGY – AN INTEGRAL PART OF BASIC MEDICAL EDUCATION

*Assist. prof. Tishchenko I.Yu., prof. Filimonova N.I.
Department of Microbiology, Virology and Immunology*

Practical training for professional work includes a continuous practice from the 1st year and provides to the end of the 4th year to ensure the future health professional abilities and skills necessary for independent professional work. Continuous practical training includes introductory, educational, training

and pre-diploma practice. Organization of practices at all stages is aimed at ensuring the continuity and consistency of students mastering professional activities in accordance with the level of preparation. All kinds of practices are mandatory and is a kind of training sessions specifically focused on vocational and practical training of students, which are determined by the basic educational program of higher education. The practice is a field test of theoretical knowledge gained by students in high school. It is the basis on which is carried a deep absorption problems occurring in the medical field in general, and the field of protection of human health in particular. Practical training is one of the main forms of the educational process and, as such, is based on professional knowledge, based on a specific theoretical foundation, providing practical knowledge of laws and principles of professional work, to master the methods of its organization. The main purpose of the practice is: 1) to improve the training of students on the basis of their continued participation in the activities of health facilities and services; 2) the formation of their complex knowledge and skills required for successful and efficient professional activity.

During practice at the Department of Microbiology, Virology and Immunology, National Pharmaceutical University to solve the following main tasks of training bachelors and masters in the specialty «Laboratory diagnosis»: training of specialists in the field of laboratory diagnostics, which have a significant amount of theoretical and practical knowledge regarding morphology, physiology, sanitary demonstration microorganisms and infectious diseases, methods of transmission, pathogenesis of infectious diseases, methods of laboratory diagnosis, treatment and prevention. Passage of all phases and types of practice forms the necessary amount of professional knowledge and practical skills to conduct high-quality, professional and efficient microbiological laboratory diagnosis of infectious diseases and immune-diagnostics.

Passage of practice forms the students' readiness for independent professional activity; It brings in the future medical workers striving to use the advanced domestic and foreign experience in their professional activities; allows students to acquire the skills the ability to work in laboratories in different fields, contributes to the manifestation of initiative and an active position in life; increases students' motivation to skilled professional work by involving them from the very first years of study in the scientific and industrial activity groups of medical institutions. Continuous practical training in the field of labo-

ratory diagnostics combined with the gradual progress toward this goal, with every step planned appropriate levels of development of practical skills. During practice students should get practical training to perform complex bacteriological, serological and immunological research in various specialized laboratories. Practical training allows the student to not only test the knowledge and skills of professional activity, but also to adapt socially and professionally.

The choice of medical institutions for practical training of bachelors in the specialty «Laboratory diagnostics» is performed based on the basic education in the direction of the training program, the interests of the students themselves, and medical institutions, and organizations. The practice can be carried out in a third-party social organizations or departments and laboratories of the university with the necessary human resources and scientific and technical potential.

To realize the main goal – to prepare highly qualified specialists in the field of laboratory diagnostics department of microbiology, virology and immunology pharmacy concluded long-term cooperation agreements with the following medical institutions: SI «Kharkov regional laboratory center of State Sanitary and Epidemiological Service of Ukraine», CE «Sanepidservis», SI «Institute of Dermatology and Venereology NAMS Ukraine», SI «Institute of general and emergency surgery of NAMS Ukraine». On the first day of the study of Laboratory of Microbiology, Virology and Immunology of microbiological diagnostics main place to practice is a research laboratory of microbiology, virology and immunology, for maximum adequacy of the program practice. Students work as a lab assistants of bacteriological and immunological laboratories at our practices bases. At this time they are studying normative documents regulating the sanitary and anti-epidemic regime in the establishment of public health services, rules of selection of different types of biological material for microbiological studies, learn the rules of disinfection of infected waste material, the rules of work with the devices, learn to analyze the data involved in the interpretation of laboratory results. By functional responsibilities of student-trainee include: preparation and cooking environments, laboratory glassware, equipment, disinfectants, sterilization of laboratory instruments and materials in accordance with the instructions, conducting the necessary documentation registration entering the laboratory of biological material for research, including the use of personal computer, conducting bacteriological crops, working with a microscope, bacteriological and serological research

methods, processing and preparation of material for research, development of new equipment and new methods of research, quality control of research and ensuring measures to improve their reliability, documentation, execution of orders head curator practice and practice-based practice. After as a laboratory assistant practical training student acquires skills laboratory bacteriological laboratory.

Experts in the field of laboratory diagnostics of the 21st century – the specialists of a wide profile with modern analytical level of knowledge in the various branches of applied physics, chemistry, biochemistry, biophysics, immunology, microbiology, software, etc., necessary modern laboratory diagnostics to perform molecular biological, microbiological, genetic, cytochemical and other high-tech research methods of various biological materials. Today, laboratory diagnosis is, without exaggeration, a key area in public health services of the modern developed state. The level of development determines the quality of medical services and, accordingly, the quality of life and health, economic and social prosperity of the society. And our task – to prepare a real professional graduate in this field.

Bibliography:

1. Долгов В.В. // Лаборатория. – 2003. – № 1. – С. 3–22.
2. Балахонов А.В. История соотношения фундаментальных и прикладных аспектов высшего медицинского образования / Фундаментальные и прикладные исследования проблем образования. Т. 2. Материалы Всероссийского методологического семинара. СПб, 2004. С. 141-150.
3. Петров С.В., Строев Ю.И., Фионик О.В., Чурилов Л.П. Болонский процесс и опыт англоязычных медицинских программ / Материалы межвузовского семинара «Россия и Европа на пути интеграции в единое образовательное пространство» (п/ред. Микешина М.И.). 3.11.2004. – СПбГУ, 2004.
4. Чурилов Л.П., Строев Ю.И., Утехин В.И. Опыт междисциплинарной интеграции и применения инновационно-образовательных технологий // «Медицина. XXI век». – 2008, № 9 (10). С. 28-37.
5. Ханикатт С.Г. Американский врач с российским дипломом – личный опыт и некоторые сопоставления // «М Панюшкин В. Как получить образование в России и не обанкротиться, не сойти с ума, не остаться с носом. // «Новое время». 2007-2008, №22 (68). Интернет-ресурс: [http:// newtimes.ru/magazine/2008/issue068/doc-51205.html](http://newtimes.ru/magazine/2008/issue068/doc-51205.html)
6. Камышников В.С. Лабораторная медицина за рубежом: подготовка и клинико-лабораторная деятельность специалистов с медицинским и немедицинским образованием // Медицинские новости. – 2011. – №2. – С. 55-61.

UDC: 378.147.88:579.61

**ROLE OF THE PRACTICE MICROBIOLOGY, VIROLOGY
AND IMMUNOLOGY WITH MICROBIOLOGICAL DIAGNOSTICS
IN THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL TRAINING BACHELOR
OF LABORATORY DIAGNOSTICS**

Prof. Filimonova N.I., assist. prof. Tishchenko I.Yu.

Department of Microbiology, Virology and Immunology

Keeping the nation's health – one of the most important tasks of the state. No doubt the fact that an integral part of public health is a highly developed laboratory service, particularly laboratory diagnostics, whose main task – to obtain objective data on the health of a patient or a particular group of people to diagnose disease, monitor treatment outcomes, the definition of further tactics of treatment and prevention of disease. In this regard, training in laboratory diagnostics, including in microbiology, virology and immunology, relevant, timely and appropriate.

Practical training of microbiology, virology and immunology with microbiological diagnostics provided for specialty 6.110100 «Laboratory diagnosis» according to educational qualification characteristics and educational and professional training program approved by order of MES of Ukraine.

Practical training of the students – an important step on the stage of completion of training in laboratory diagnostics.

The main goal is to secure practical trainings of theoretical and practical knowledge of microbiology, analysis of the results and their interpretation, and the ability to make decisions in situations of a professional nature.

Today, in the background of modern requirements as a specialist and bachelor sense diploma is that it should receive comprehensive both theoretically and practically prepared, so to speak, ready specialist, able to immediately begin practical work.

Therefore, an important aspect of manufacturing practice is to choose the base practices, visiting control and compliance program practical trainings, motivated students. It is the matter of microbiology, virology and immunology and pays special attention to the organization of practice.

Practical training on the subject «Microbiology, Virology and Immunology of microbiological diagnostics» is held at 8 semester 4 course students of

specialty «Laboratory diagnosis» – (4.0) qualification Bachelor, 6 semester 3 course students specialty «Laboratory diagnosis» – (3,0 med.) qualification bachelor and 4 semester 2 course students majoring «Laboratory diagnosis» – (2.0) qualification bachelor.

The main point is to practice research laboratory of microbiology, virology and immunology, for maximum adequacy of the program practice. In order to optimize training and capacity-employment program realization of industrial practice is also at the SI «Kharkov regional laboratory center of State Sanitary and Epidemiological Service of Ukraine» at the utility «Sanepidservis» at the SI «Institute of Dermatology and Venereology NAMS Ukraine» on the laboratory ELISA and immunofluorescence control AMS «Institute of general and emergency surgery.»

Analysis and evaluation of the practical training of the students of previous years, based on a survey of students and conclusions Methodological Council of the department, showed the feasibility of this form of production practices as familiarity with the organization of work, equipment and devices of private laboratories «In vitro», «Synevo», «Ecomed» that helps students adapt to the professional job market and increase employment opportunities.

So internship as a final stage in the formation of a certified specialist is an important and necessary form of educational process.

Bibliography:

1. Долгов В.В. // Лаборатория. – 2003. – № 1. – С. 3–22.
2. Балахонов А.В. История соотношения фундаментальных и прикладных аспектов высшего медицинского образования / Фундаментальные и прикладные исследования проблем образования. Т. 2. Материалы Всероссийского методологического семинара. СПб, 2004. С. 141-150.
3. Чурилов Л.П., Строев Ю.И., Утехин В.И. Опыт междисциплинарной интеграции и применения инновационно-образовательных технологий // «Медицина. XXI век». – 2008, № 9 (10). С. 28-37.
4. Камышников В.С. Лабораторная медицина за рубежом: подготовка и клинично-лабораторная деятельность специалистов с медицинским и немедицинским образованием// Медицинские новости. – 2011. – №2. – С. 55-61.

УДК: 615.1:37.091.33-027.22

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЕКОНОМІКИ
ФАРМАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ –
СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ**

проф. А.С. Немченко, доц. С.Г. Калайчева, ас. Кечеруков Х.Б.

Кафедра організації та економіки фармації

Сучасні конкурентні умови фармацевтичного ринку вимагають від молодих спеціалістів, крім всебічних теоретичних знань, відповідну практичну підготовку.

Дисципліна «Організація та економіка фармації» (ОЕФ) є профільною, професійно орієнтованою, тому при її вивченні викладачі кафедри ОЕФ багато уваги приділяють оволодінню студентами, крім теоретичних знань, відповідних умінь та навичок з організації, фармацевтичного забезпечення населення, а також обліку, аналізу й планування фінансово-господарської діяльності аптечних закладів (фармацевтичних фірм).

Організації та проведенню виробничої практики кафедра приділяє особливу увагу з погляду вибору бази практики, методичного забезпечення, проведення своєчасного інструктажу, консультацій тощо.

Базами практики є аптечні заклади (фармацевтичні фірми) різних видів діяльності та форм власності, на базі яких студенти змогли б виконувати програму виробничої практики з ОЕФ.

Для зручності та максимальної доступності методичного матеріалу з оформлення облікових документів з практики на сайті кафедри були надані методичні рекомендації з оформлення щоденників та курсових робіт.

Наступним напрямком роботи кафедри з питань забезпечення якості проходження виробничої практики, що дає змогу закріпити теоретичні знання та набути відповідних практичних навичок та вмінь студентів, є систематична співпраця кафедри з керівництвом баз практики.

Аналіз та оцінка підсумків проведення виробничої практики студентів 5 курсу спеціальності «Фармація» показали, що практично усі бази практики відповідали вимогам, що пред'являються до навчального плану з практики.

Таким чином, виробнича практика з ОЕФ є важливою складовою навчального процесу, тому що під час практики студент закріплює отримані

теоретичні знання з дисципліни та набуває досвід практичної роботи в аптеці. Це підтверджено результатами оцінювання проходження виробничої практики студентами спеціальності «Фармація» за останні роки: якісна успішність вища за 60 %.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

**ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ «ВСТУП У ФАРМАЦІЮ»
НА БАЗІ АПТЕЧНИХ ЗАКЛАДІВ**

*проф. А.С. Немченко, доц. С.Г. Калайчева, ас. О.В. Кандиба,
ас. О.В. Мітронова*

Кафедра організації та економіки фармації

Відповідно до навчального плану у 2015/2016 н.р. вперше кафедрою організації та економіки фармації (ОЕФ) за її ініціативою була організована та проведена практика «Вступ у фармацію. Практичне заняття в аптеці з ОЕФ» для студентів спеціальності «Фармація» 1 курсу вітчизняного факультету та факультету з підготовки іноземних громадян.

Практика «Вступ у фармацію. Практичне заняття в аптеці з ОЕФ» – важливий етап навчального процесу у вищих навчальних закладах за спеціальністю «Фармація» в країнах світу, який забезпечує основу вивчення дисципліни «Організація та економіка фармації», крім того, надає можливість студенту ознайомитись з організацією роботи аптечного закладу безпосередньо, мотивує студента для подальшої професійної зацікавленості.

Вивчення зарубіжного досвіду з урахуванням вітчизняної практики аптечної справи дозволило співробітникам кафедри ОЕФ розробити програму проведення зазначеної практики.

Для забезпечення якості проведення практики «Вступ у фармацію. Практичне заняття в аптеці з ОЕФ» кафедрою своєчасно були проведені робочі наради з:

- розробки адаптованого робочого плану до умов практики;
- розробки методичних рекомендацій та практикуму для студентів;
- вибору баз практик серед аптек комунальної власності м. Харків (спільно з відділом практики);
- узгодження з керівництвом аптек умов співпраці питань організації практичних занять в аптеці.

На базі комунальних аптек м. Харкова №№195 та 200 кафедрою були облаштовані навчальні класи для проведення практичних занять.

Під час занять студенти вивчали завдання, функції та організаційну структуру аптеки; безрецептурний відпуск лікарських засобів, форми рецептурних бланків, забезпечення санітарного режиму, тощо.

Рівень оволодіння студентами практичних питань з ОЕФ залежить від належної організації навчального процесу, тому кафедрою приділяється особлива увага організації навчального процесу та мотивації студентів до навчання.

Аналіз підсумків проведення практики «Вступ у фармацію. Практичне заняття в аптеці з ОЕФ» у 2015/2016 навчальному році показує високий рівень практичних навичок і вмінь студентів, що свідчить про доцільність проведення практики на базі аптеки. Майже 50% студентів 1 курсу вітчизняного факультету склали залік на 80-90 балів.

Також за підсумками практики кафедрою, навчальним відділом та керівництвом баз практики проводяться відповідні кроки з усунення недоліків в організації та проведенні практики на базі аптеки, перш за все оптимізація розкладу занять.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

**РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП У ФАРМАЦІЮ. ПРАКТИЧНІ
ЗАНЯТТЯ В АПТЕЦІ З ОЕФ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ПРОВІЗОРІВ**

проф. Немченко А.С., доц. Калайчева С.Г., ас. Барковська О.Я.

Кафедра організації та економіки фармації

Сьогодні освіта є одним із найважливіших чинників сталого розвитку суспільства, конкурентоспроможності та національної безпеки держави. Соціально-економічна реальність вимагає від системи професійної освіти таких фахівців, які відразу, без адаптаційного періоду, могли б якісно виконувати професійні обов'язки. Сучасний фахівець повинен швидко і гнучко адаптуватися до постійно мінливих умов, критично і творчо мислити, проявляти толерантність у міжкультурному спілкуванні з будь-якими членами соціуму, бути креативно мислячою особистістю, працювати над розвитком свого інтелектуального та культурного рівня і бути здатним творчо реалізувати себе у професійній діяльності.

В таких умовах суттєво зростає роль практичної підготовки здобувачів вищої освіти впродовж усього терміну навчання. Правильна організація практичної підготовки та засвоєння здобувачами вищої освіти достатнього обсягу знань, визначених програмами навчальних дисциплін, сформованість у студентів професійних умінь та навичок, в подальшому сприяють оптимальному включенню молодих фахівців у виробничу діяльність.

Практична підготовка у Національному фармацевтичному університеті за спеціальністю «Фармація» включає 11 практик загальною тривалістю 24 тижні, що складає 12% від загального навчального часу. Початковим етапом практичної підготовки є дисципліна «Вступ у фармацію. Практичні заняття в аптеці з ОЕФ», яка передбачає загальне ознайомлення з організацією роботи аптеки, її завданнями, функціями, організаційною структурою, а також формування професійно важливих навичок щодо організації фармацевтичного забезпечення населення відповідно до вимог належної аптечної практики.

Навчальна дисципліна «Вступ у фармацію. Практичні заняття в аптеці з ОЕФ» належить до циклу дисциплін професійно-практичної підготовки фахівців, закладає основи вивчення дисциплін «Організація та економіка фармації», «Аптечна технологія ліків», «Менеджмент та маркетинг у фармації», «Фармацевтичне і медичне товарознавство», тощо.

Завдяки дисципліні «Вступ у фармацію. Практичні заняття в аптеці з ОЕФ» студенти вже на першому курсі мають можливість познайомитися зі своєю майбутньою роботою, професійними обов'язками, уміннями, навичками, необхідними для їх виконання та має на меті підвищити мотивацію до вивчення професійно орієнтованих дисциплін на старших курсах. Вона розкриває зміст і суспільне значення обраної фахової освіти, ознайомлює їх зі специфікою майбутньої спеціальності, різними видами практичної діяльності, формує первинні професійні уміння і навички в умовах фахової діяльності, а також необхідні професійні ціннісні орієнтири.

З метою удосконалення якості практичної підготовки у 2015-2016 навчальному році в НФаУ була змінена форма організації практичної підготовки студентів 1 курсу за спеціальністю «Фармація»: введена нова навчальна дисципліна «Вступ у фармацію. Практичне заняття в аптеці з ОЕФ» замість ознайомчої практики. Навчальні заняття проводились на базі аптеки під керівництвом викладача кафедри ОЕФ. Така форма прове-

дення практичної підготовки надала можливість студентам порівняти свої очікування й реалії майбутньої професійної діяльності, поспілкуватися з завідувачами та спеціалістами аптек – провізорами з атестаційними (вищою та ін.) категоріями, а також зазирнути в атмосферу життя аптеки. При виборі бази практики оцінювались найважливіші сторони аптеки, а саме: відповідність вимогам практики; наявність умов для придбання навичок роботи за фахом; оснащеність аптеки сучасними інформаційними технологіями. Слід зазначити, що практичні заняття суттєво впливають не лише на формування професійних умінь, навичок, а також на такі риси особистості, як старанність, відповідальність за дії, що виконуються, прагнення досконало оволодіти знаннями та професійне спрямування особистості.

Таким чином, під час практики відбувається інтенсивне ознайомлення студентів з багатьма аспектами майбутньої роботи, проявляється критичне та осмислене ставлення до необхідності вивчення професійно орієнтованих дисциплін, формуються основи професійної діяльності та любов до професії.

УДК: 615.1 : 004.77 :311.21

**«ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА» – ПОНЯТІЙНО-
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ**

ас. Барковська О.Я., доц. Огарь С.В., ас. Гавриш Н.Б.

Кафедра організації та економіки фармації

Кафедра соціальної фармації

Актуальність. У системі підготовки фахівців для фармацевтичної галузі важлива роль відводиться практичній підготовці, в період якої інтенсифікується процес професійного становлення, апробуються накопичені за час навчання і поглиблюються в реальній виробничій ситуації теоретичні знання, активізується формування професійних умінь і навичок.

Аналіз літературних джерел з професійної освіти свідчить про те, що проблема практичної підготовки являється однією з актуальних. З огляду на це, **метою статті** є дослідження поняття «практична підготовка», для з'ясування сутності якого був виконаний цільовий огляд публікацій вітчизняних науковців та відповідних нормативних документів.

Законом України «Про вищу освіту» передбачено, що «практична підготовка» являє собою форму організації освітнього процесу і здійснюється шляхом проходження практики [1].

У Галузевому стандарті вищої освіти в Україні: освітньо-професійній програмі підготовки спеціаліста за спеціальністю «Фармація» [2], який є державним нормативним документом, «практична підготовка» розглядається як обов'язковий компонент циклу «Професійної та практичної підготовки» і разом з циклами гуманітарної, соціально-економічної та природничо-наукової підготовки забезпечує відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень.

У навчальному плані, який є нормативним документом вищого навчального закладу і складається на підставі освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста, «практична підготовка» представлена окремим циклом і включає в себе різні види практики [3].

У словнику професійної освіти, «практична підготовка» трактується як діяльність, спрямована на придбання практичних навичок у процесі проходження виробничої (професійної) практики, виконання лабораторних робіт, практичних занять, курсових робіт [4].

Науковці розглядають поняття «практична підготовка» багатогранно, відмічаючи її важливість та значимість у системі професійної освіти. На основі аналізу думок та визначень, що найшли відображення в публікаціях, нами були проаналізовані дефініції поняття «практична підготовка» (Таблиця 1).

Таблиця 1

Аналіз дефініцій поняття «практична підготовка»

№ п/п	Автор, джерело	Дефініція поняття «практична підготовка»
1.	Закон України «Про вищу освіту» [1]	форма організації освітнього процесу, здійснюється шляхом проходження студентами практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними вищими навчальними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку

№ п/п	Автор, джерело	Дефініція поняття «практична підготовка»
2.	Освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста [2]	складова частина циклу підготовки «Професійна та практична підготовка», який включає в себе: назву практики (шифр практики), назву блоку змістових модулів, що входить до практики (шифр блоку), шифри змістовних модулів, що входять до блоку змістовних модулів
3.	Навчальний план підготовки спеціаліста [3]	цикл підготовки, який включає в себе перелік усіх практик, їх назву, послідовність (розподіл по курсам), тривалість (кредити, години, тижні), конкретні терміни їх проведення, форму підсумкового контролю
4.	М. М. Васирина [5]	базова ціннісна орієнтація фахівця, найважливіша змістовна характеристика професійної спрямованості особистості, підсистема професійної підготовки
5.	І.А. Галатир, [6]	вагомий чинник поряд з теоретичною підготовкою в цілісній системі професійної освіти, спрямований на формування практичних умінь і навичок, професійну етику та особистісний розвиток майбутніх фахівців
6.	Л.І. Поважна, [7]	невід’ємна складова частина освітньо-професійної програми підготовки фахівців, основним завданням якої є якість практичної підготовки випускника за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем. Практична підготовка разом з теоретичною створює основу і є провідною частиною всієї професійної освіти
7.	В.Ф. Чебукіна, [8]	система заходів, спрямована на формування молодого фахівця як соціально адаптованої і соціально відповідальної особистості
8.	З.З Фалинська [9]	важливий компонент процесу формування професійної компетентності, системи спеціальних знань, умінь, навичок

Узагальнюючи вищевикладене, слід відмітити, що у вітчизняній літературі відсутнє чітке визначення терміну «практична підготовка», порушуючи тим самим основну вимогу, що висувається до наукових термінів, що і обумовлює різні підходи до його тлумачення. Вважаємо, що поняття «практична підготовка» може розглядатися в різних аспектах: як обов’язковий компонент програми професійної підготовки спеціаліста; як форма організації освітнього процесу; як діяльність, спрямована на при-

дбання практичних навичок; як комплекс заходів по формуванню молодого фахівця, як компонент процесу формування професійної компетентності фахівця.

Таким чином, вивчення термінологічної сутності практичної підготовки дозволяє створити теоретичні основи для подальших досліджень.

Література:

1. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : закон України від 01.07.2014 р. № 1556 – VII. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Державний стандарт вищої освіти України: освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста за спеціальністю 7.110201 «фармація» напряму підготовки 1102 «фармація» кваліфікації 2442.6 «провізор» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 29. 07. 2004 р. № 629. – Режим доступу : [http://www.testcentr.org.ua/images/standards/7.110201%20pharmacy%20\(tp\).pdf](http://www.testcentr.org.ua/images/standards/7.110201%20pharmacy%20(tp).pdf)

3. Професійна освіта. Словник. Ключові поняття, терміни, актуальна лексика. [Електронний ресурс]. – М. : НМЦ СПО. С. М. Вишнякова. – 1999. – Режим доступу : http://professional_education.academic.ru

4. Навчальний план підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «провізор» у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації за спеціальністю «фармація» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08. 07. 2010 р. № 542. – Режим доступу : <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=11375>.

5. Василина, М. М. Актуальні проблеми практичної підготовки студентів вищої школи України / М. М. Василина // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 2. – С. 233 – 238.

6. Галатир, І. А. Зміст і організація практичної підготовки фахівців вищої кваліфікації у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи у деяких країнах Європи / І. А. Галатир // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2010. – № 2. – С. 66-69.

7. Поважна, Л. І. Організація навчально-виробничої практики майбутніх фахівців сфери туризму / Л. І. Поважна // Педагогіка туризму. – К. : Слово, 2004. – 296 с.

8. Чебукіна, В. Ф. Особливості організації практичної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації / В. Ф. Чебукіна // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2013. – № 3(4). – С. 204 – 211.

9. Фалинска, З. З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / З. З. Фалинская. – Вінниця – 2006. – 284 с.

УДК: 378:37.091.33-027.22

**ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У СТАЖУВАННІ МАГІСТРІВ ЗІ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»**

проф. Кайдалова Л.Г., доц. Сабатовська І.С.

Кафедра педагогіки та психології НФаУ

Інтеграція України у європейський освітній простір, посилення вимог до сучасних викладачів вищих навчальних закладів, зумовлюють підвищення рівня їх психолого-педагогічної підготовки.

Зміст магістерської підготовки за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» забезпечує формування професійної компетентності, професійно важливих компетентностей та якостей викладачів вищих навчальних закладів.

Особливої значущості для сьогодення набуває раціональне поєднання теоретичної та практичної складових у підготовці майбутнього фахівця, у т. ч. стажування магістрантів у вищих навчальних закладах, , яке спрямоване на розвиток професійно значущих компетентностей та якостей особистості майбутнього викладача, становлення його педагогічної майстерності.

Під час стажування створюються умови для упровадження отриманих у процесі теоретичного навчання знань, умінь та навичок для вирішення практичних завдань, удосконалюються набуті уміння й навички організації освітнього процесу у ВНЗ, формується особистість викладача, його науково-дослідна спрямованість.

Стажування організовується, наповнюється змістом і проводиться відповідно до галузевих стандартів вищої освіти і Положення про проходження практики Національного фармацевтичного університету.

Основними складовими стажування є навчально-методична та науково-дослідна робота.

Так, навчально-методична робота полягає в: ознайомленні з новою нормативно-законодавчою та навчально-методичною документацією ВНЗ і кафедри; формуванні вмінь та навичок щодо розробки методичного забезпечення освітнього процесу (лекційних, практичних або семінарських занять); удосконаленні вмінь та навичок застосування інноваційних форм, методів і засобів навчально-виховної роботи зі студентами; формуванні вмінь та навичок використання сучасних педагогічних технологій; форму-

ванні умінь та навичок організації самостійної роботи та контролю рівня навчальних досягнень студентів.

Науково-дослідна робота, в свою чергу, спрямована на формування умінь та навичок організації науково-дослідної роботи у вищому навчальному закладі; розробку і впровадження методичних рекомендацій за результатами дослідження; удосконалення умінь та навичок оформлення і подання результатів магістерської роботи.

В індивідуальних планах магістранти за результатами стажування представляють звіт про стажування, методичні розробки з проведених занять із впровадженням інноваційних методів, зокрема ІКТ, інтерактивних методів, проектного навчання, перевернутого навчання та ін. Майбутні викладачі демонструють сучасні методи під час виступів із мультимедійними презентаціями розроблених лекцій.

Також, слід відзначити, що базами для проведення стажування обрано провідні ВНЗ м. Харкова та інших міст України, серед яких: Національний фармацевтичний університет, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харківський національний медичний університет, Харківська медична академія післядипломної освіти, Харківська державна академія фізичної культури, Кременчуцький медичний коледж ім. В. Литвиненка, Куп'янський медичний коледж ім. М. Шкарлетової та ін.

Загалом, стажування проводиться в умовах реальної професійної діяльності викладача і надає можливості не тільки поглибити і розвинути знання, уміння та навички, а й оволодіти педагогічною майстерністю, розвинути професійно значущі якості особистості майбутнього викладача.

Стажування спрямоване на розвиток індивідуальності, особистості магістранта як майбутнього викладача, тобто формування його професійної компетентності, педагогічної культури як інтегральних показників рівня професійно-педагогічної освіченості, а також є невід'ємною складовою професійно-педагогічної адаптації магістрантів до діяльності викладача вищого навчального закладу й особливою формою взаємозв'язку теоретичного навчання та майбутньої практичної діяльності.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ОБЩЕИНЖЕНЕРНАЯ ПРАКТИКА НА ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ФИРМЕ «ДАРНИЦА»

Кравцова О.В., доц. Шаповалов А.В.

*Кафедра процессов и аппаратов
химико-фармацевтических производств*

Производственная общеинженерная практика студентов, обучающихся по специальности «Технология фармацевтических препаратов» является важной и неотъемлемой составляющей подготовки будущих инженеров-технологов для фармацевтической промышленности Украины.

Практика проводится в течении одной недели в конце третьего года обучения после того, как студенты изучили такие курсы, как «Процессы и аппараты химико-фармацевтических производств», «Прикладная механика», «Общая химическая технология» и др. Целью практики является закрепление и углубление знаний, полученных при изучении общеинженерных дисциплин, первое знакомство с фармацевтическим предприятием, сбор материалов для выполнения курсового проекта по процессам и аппаратам химико-фармацевтических производств, знакомство с машинами-автоматами и автоматическими линиями основных производств, облегчающее изучение таких спецкурсов, как «Основы механизации и роботизации», «Оборудование и проектирование химико-фармацевтических производств», «Техника и технология отрасли».

В качестве базы практики нами неслучайно была выбрана фармацевтическая фирма «Дарница». В настоящее время «Дарница» – крупнейший производитель лекарственных препаратов в Украине, занимающий лидирующую позицию на фармацевтическом рынке, что из года в год подтверждается показателями производственной и рыночной деятельностью предприятия, авторитетными отраслевыми рейтингами.

«Дарница» специализируется на производстве твердых лекарственных форм (таблеток, таблеток с оболочкой, капсул, сашет), растворов для инъекций в ампулах, капель (стерильных и нестерильных), мягких лекарственных форм (мазей, кремов, гелей, шампуней, растворов для наружного применения), стерильных порошков для приготовления растворов для инъекций. В ходе экскурсий и практических занятий мы ознакомились с

технологией и оборудованием основных производств, с работой систем нагрева, вентиляции и кондиционирования воздуха, водоснабжения и других систем. Незабываемое впечатление осталось от знакомства со складским комплексом компании.

Огромное внимание на «Дарнице» уделяется вопросам качества продукции. Можно сказать, что качество продукции — краеугольный камень философии компании. Система качества построена на основе действующего руководства по надлежащей производственной практике (GMP), стандартов ISO серии 9000, принципов всеобщего управления качеством TQM (Total Quality Management).

Для любого производителя продукт начинается со склада в виде сырья (материалов) и заканчивается им же уже в виде готовой продукции. Если компания исповедует принципы GMP, то склад для нее — часть производственного процесса. Являясь лидером по производству фармацевтической продукции, «Дарница» первой среди фармацевтических предприятий Украины совместно с компанией SHAFER Noell реализовала проект складского комплекса.

Складской комплекс «Дарницы» состоит из:

- зоны приема и комплектации сырья и зоны отбора проб, куда поступает и проверяется по качеству и количеству все сырье и материалы, осуществляется входной контроль, формируются необходимые для производства объемы сырья;
- автоматизированного склада для хранения основной массы сырья и готовой продукции;
- зоны хранения в особых условиях — холодильных камер, помещений для хранения препаратов группы А, химикатов;
- зоны комплектации и отгрузки готовой продукции.

Основным элементом складского комплекса является автоматизированный высотный склад на 10 тысяч паллето-мест — первый на фармацевтическом пространстве Украины и стран СНГ. По существу автоматизированный склад представляет собой отдельный организм, функционирующий практически без вмешательства человека. Он управляется компьютерной системой и связан с остальными зонами целой сетью конвейеров и подъемников. Отличительной особенностью склада является возможность размещения грузов и подбора заказов на трех уровнях. На огра-

ниченном пространстве можно эффективно соединить зоны приемки и отправки грузов, различные производственные зоны и зону комплектации заказов. Система управления складом позволяет удобнее разместить паллеты для хранения (наиболее часто заказываемые товары размещаются ближе), учитывает особенности температурного режима и позволяет исключить зоны промежуточного хранения в производственных подразделениях.

Во время практики мы имели возможность пообщаться с руководством компании, специалистами, техническим персоналом отделов и цехов, уделивших нам много времени и внимания. Огромная им благодарность за это. В целом, если говорить об итогах, практика дала нам понимание значимости нашей будущей профессии, в выборе которой мы не ошиблись.

УДК: 615.12:005.583.3

**ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВПРОВАДЖЕННЯ
СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В АПТЕКАХ
І ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФІРМАХ**

Прокопенко О.С., Кубарєва І.В.

Кафедра соціальної фармації

Зміни, що відбуваються у житті нашої країни обумовлюють необхідність розгляду питання створення нової системи управління, яка сприятиме розвитку українського суспільства в аспекті його соціалізації. Необхідно зазначити, що важливою особливістю соціального управління є роль людини, яка виступає як суб'єктом, так і об'єктом у зазначеній системі.

У фармацевтичних організаціях соціальний менеджмент, за думкою фахівців, має зайняти одну з ключових позицій, оскільки покращення або погіршення рівня соціального управління у певній фармацевтичній організації може викликати ряд взаємопов'язаних несприятливих подій у суспільстві, обумовлених недостатньою якістю та доступністю фармацевтичної допомоги населенню.

З огляду на зазначене, *метою* нашого дослідження стало здійснення оцінки стану впровадження соціального менеджменту з орієнтацією на внутрішні змінні організації в аптеках і фармацевтичних фірмах.

Для досягнення визначеної мети нами розроблено анкету та проведено анкетне опитування серед співробітників фармацевтичних організацій всіх форм власності та регіонів України. У ході опитування зібрано 109 анкет, з яких 9 у подальшому дослідженні не використовувалися через їх неякісне оформлення. Таким чином, при обробці результатів опитування використовувалися дані 100 анкет.

Серед опитаних переважали жінки (93% респондентів), що ілюструє гендерну складову сучасної вітчизняної фармації. За віком переважна кількість респондентів належала до групи від 20 до 25 років, що склало 88% опитаних, 3 особи (3% вибірки) віком від 18 до 20 років, 7 осіб (7% відповідно) віком 25-30 років та 2 особи (2% вибірки) віком від 30 до 35 років.

Питання основної частини анкети було спрямовано нами на визначення думки респондентів за двома напрямками: сучасна практика застосування засобів мотивації працівників аптечних організацій та ефективність зазначених засобів з позицій працівників аптек (фармацевтичних фірм).

За результатами опитування, які представлено на рис. 1, нами визначено, що найбільша частка респондентів – 39%, систематично отримує грошові виплати, 20% опитаних вказали, що їх фірми також надають додаткові відпустки, 19% опитаних проходять регулярні медичні огляди за рахунок фірми, при цьому лише 8% опитаних мають медичну страховку у системі добровільного медичного страхування, 6% респондентів зазначили застосування фірмами оплати транспорту як засобу мотивації, 6% респондентів навчаються за рахунок фірми, і найменшій кількості опитаних – 2% відповідно, за рахунок фірми відшкодовують витрати на харчування.

За періодичністю матеріальні заохочення отримують таким чином: більшість опитаних (40% вибірки) – один раз на півроку або рідше, разом з тим 39% респондентів – щомісяця, 11% – 1 раз на 2-3 місяця, 10% – кожні 4-5 місяці відповідно.

Як зазначено вище, проведене анкетування передбачало визначення найбільш ефективних засобів мотивації на думку працівників аптечних організацій. За його результатами матеріальні винагороди мають найбільший відгук від працівників фармацевтичних організацій, на це вказали 55% опитаних, 33% опитаних вважають, що навчання за рахунок фірми матиме значний позитивний ефект на їх продуктивність. Меншу кількість

респондентів, а саме 23%, відмітили ефективність надання додаткових відпусток, і лише 17% респондентів назвали корпоративне медичне страхування як ефективний засіб мотивації.

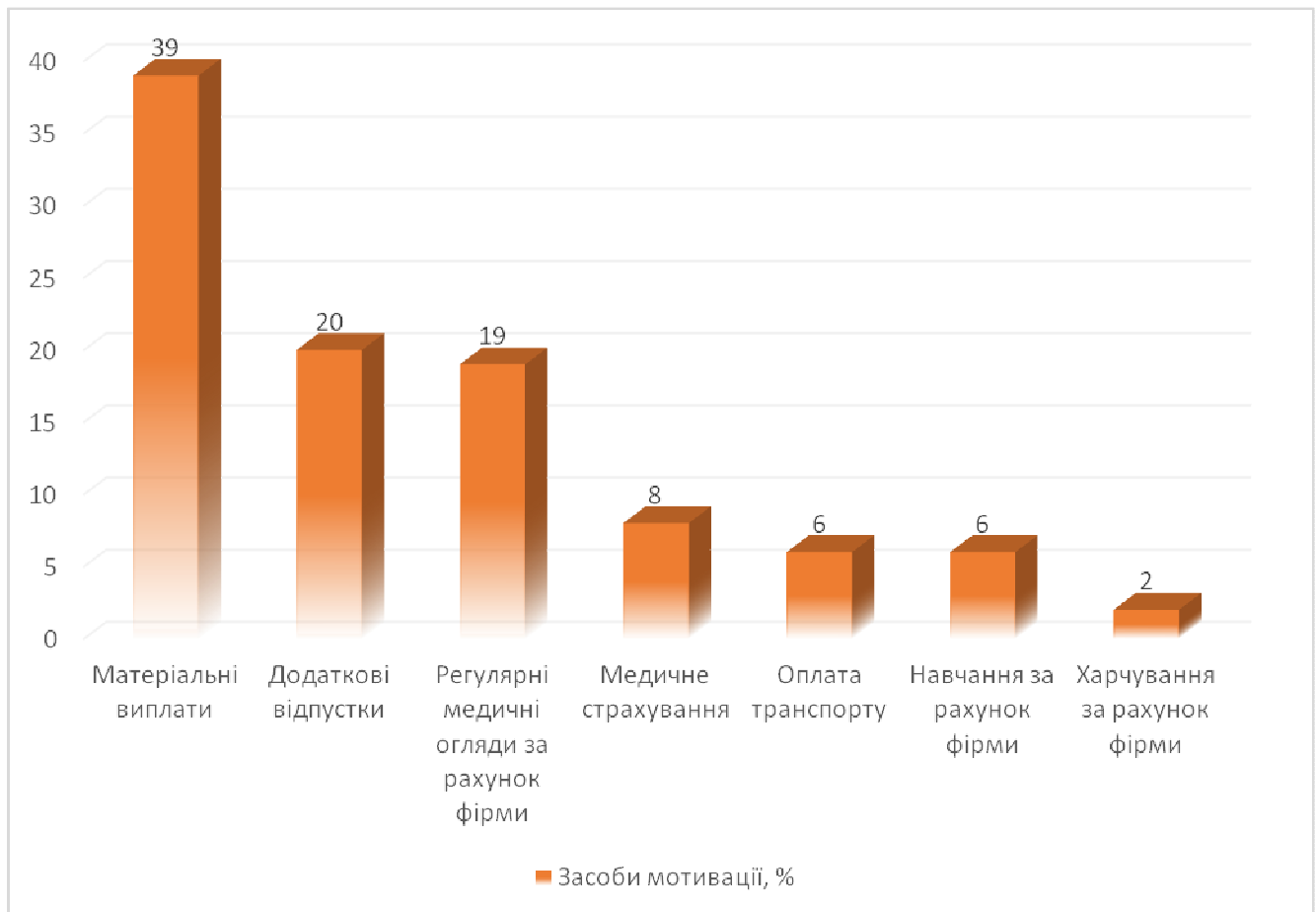

Рис. 1. Сучасні засоби мотивації як елемент соціального менеджменту в аптечних організаціях.

Узагальнюючи результати дослідження, нами встановлено, що до основного засобу мотивації працівників аптечних організацій на сьогодні належать додаткові грошові виплати, що, на нашу думку, вказує про недостатній загальний рівень доходів працівників практичної фармації. Разом з тим, позитивною тенденцією є наявність запиту працівників та його практична реалізація з боку керівництва аптечних організацій щодо застосування різних форм мотивації співробітників як елементу соціального менеджменту, що сприятиме більш повному розкриттю людського потенціалу у фармацевтичному секторі та підвищує якість послуг у системі фармацевтичного забезпечення країни.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З АПТЕЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ
НА БАЗІ АПТЕКИ «КЗОЗ ЛОЗІВСЬКА ЦРЛ»**

Клименко Д.В., доц. Хохленкова Н.В.

Кафедра технології ліків

Моя виробнича практика здійснювалась на базі КЗОЗ Лозівської центральної районної лікарні. Приміщення аптеки знаходиться в центральній районній лікарні, але воно ізольоване, має окремий вхід, знаходиться в капітальній двоповерховій споруді.

Організаційна структура аптеки має такі підрозділи: експедиційна, асистентська, кабінет персоналу, матеріальна ядовитих і наркотичних лікарських засобів, мийна, матеріальна тари, матеріальна лікарських засобів №1, приміщення для одержання дистильованої води, контрольно-маркувальна кімната, асептична асистентська зі шлюзом, матеріальна лікарських засобів №2, стерилізаційна, кабінет завідуючої, матеріальна легкозаймаючих ЛЗ, приміщення для зберігання інвентарю, приміщення для стерилізації посуду.

Аптечний заклад забезпечений меблями та обладнанням для відповідального зберігання лікарських засобів шафи, вітрини, стелажі, холодильники, сейфи, піддони, тощо. Також є наявні технічні засоби для постійного контролю за температурою та вологістю повітря в холодильниках, інші засоби вимірювання (рефрактометр РЛ, іономер ЄВ-74, ареометр, ваги ручні, ваги рижачні).

Рецептурно-виробничий відділ аптеки здійснює виготовлення лікарських препаратів, як за рецептами, так і за замовленнями відділень лікарні. Протягом практики я власноруч готувала лікарські препарати, заповнювала необхідну документацію, опановувала роботу з основними приладами, які використовуються в процесі приготування тієї чи іншої лікарської форми.

Я дуже вдячна колективу аптеки, високо професійним фахівцям, які протягом трьох тижнів допомагали мені поглибити теоретичні знання, отримані в університеті, та освоїти всі тонкощі приготування екстемпоральних ліків.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

**ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ПРАКТИКА – ОПЫТ,
КОТОРЫЙ РАЗВЕЯЛ СОМНЕНИЯ**

Кравец Е.В., доц. Орловецкая Н.Ф.

Кафедра технологии лекарств

Сколько бы не менялись ценности человечества, качество жизни всегда будет на первом месте, а для получения желаемого наиважнейшим составляющим является здоровье, которое человек поддерживает и восстанавливает всеми возможными способами.

Основной задачей аптеки является своевременное и качественное обеспечение населения лекарственными препаратами и изделиями медицинского назначения. В наше время передовые аптеки готовят экстемпоральные лекарственные препараты, хотя казалось бы, налажено массовое производство готовых лекарственных средств на фармацевтических заводах и фабриках. Поэтому возникает вопрос – зачем готовить лекарства в аптеке по рецептам врачей, если уже всё есть?

Ответ пришёл сам собой на производственной практике по АТЛ, которую я проходила в производственной аптеке г. Харькова. Экстемпоральные лекарственные препараты имеют целый ряд преимуществ перед заводскими – возможность подбора врачом индивидуальных доз и состава лекарственного препарата для каждого больного, отсутствие в составе препарата консервантов и наполнителей, а также, что немаловажно, значительно меньшая цена.

На основе теоретических знаний, полученных нами при изучении АТЛ, я сделала вывод, что в аптеке созданы все условия для нормального её функционирования и выполнения задач. В аптеке имеется все необходимое: помещения приготовления нестерильных лекарственных средств, субстанции, таро-укупорочный материал, необходимое оборудование для приготовления различных лекарственных форм (твёрдых, жидких и мягких) и самое главное – высококвалифицированный, опытный персонал – ассистенты и провизор, которые показали себя не просто продавцами лекарств, а высокообразованными специалистами, которые пользуются доверием у населения и врачей.

Благодаря производственной практике по аптечной технологии лекарств я закрепила теоретические знания по АТЛ, набралась опыта по приготовлению экстенпоральных лекарств, оценила реальную важность провизора, и тем самым развеяла все сомнения о правильности выбора профессии.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

АНАЛИЗ ЭКСТЕМПОРАЛЬНОЙ РЕЦЕПТУРЫ

КП «АПТЕКА №1» г. БЕЛАЯ ЦЕРКОВЬ

Данькевич О.С., Рябов В.О.

Кафедра технології ліків

Признано, что экстенпоральная рецептура, с точки зрения биофармации, гораздо эффективнее, чем аналоги промышленного изготовления. Аптечное изготовление лекарственных средств остается актуальным даже сейчас, особенно для стационаров, поскольку лекарственные препараты промышленного изготовления не могут восполнить необходимый больным спектр лекарственных средств, тем более что есть такие, которые не выпускаются промышленностью по различным причинам. Это, прежде всего препараты, необходимые для новорожденных и детей до 1 года.

Лекарственные средства, которые готовятся по индивидуальным прописям, на современном этапе развития фармакологии и всех других смежных наук, невозможно заменить препаратами промышленного изготовления. И вовсе не потому, что кто-то из врачей имеет в своем арсенале рецепты, которые невозможно воспроизвести в заводских условиях. Это происходит, потому что большая группа лекарств имеет весьма короткий срок годности по причине разложения или расслаивания, некоторые пригодны лишь в свежеприготовленном виде.

За время прохождения практики в КП «Аптека №1» в городе Белая Церковь я провел анализ прописей экстенпоральной рецептуры за 2014-2015 годы, изготавливаемой для населения, медицинских организаций, внутриаптечной заготовки. И он показал, что 88% экстенпоральной рецептуры составляют двух- или трехкомпонентные прописи и лишь 12% составляют прописи, содержащие более трех компонентов.

В результате анализа экстенпоральных лекарственных форм по видам лидирующие позиции занимают прописи жидких лекарственных

форм – 81,41%, 9,12% – твердые лекарственные формы, 7,7% – мягкие лекарственные формы.

Анализ жидких лекарственных форм показал, что 16,26% составляют прописи растворов для внутреннего и 49,3% – наружного применения, 24% – детские микстуры, 5,39% – суспензии, 4,97% – эмульсии. К сожалению, за указанный период рецептов на настои, отвары и слизи не поступало.

При изучении экстемпоральной рецептуры по условиям изготовления было выявлено, что 11,5% прописей изготавливаются в асептических условиях. В настоящее время основной ассортимент стерильных лекарственных препаратов, изготавливаемых производственными аптеками, составляют не только инфузионные растворы – 11,76%, но и стерильные лекарственные препараты для наружного применения – 29,41%, для внутреннего употребления новорожденными – 23,52%, большое количество витаминных глазных капель – 35,29%.

Для удобства и быстроты изготовления жидких лекарственных форм используются концентрированные растворы веществ. При исследовании концентратов по частоте их применения при приготовлении жидких лекарственных форм я установил, что 25% раствор магния сульфата используется в 41,9% случаев, 20% раствор натрия бромида – в 33,87% прописей, кальция хлорид 50% используется в 6,45% случаев, 4 % раствор борной кислоты – в 4,83% случаев.

В результате анализа были выявлены прописи, для изготовления которых, требуются стабилизаторы и изотонаторы. Был проведен анализ изотонирующих и стабилизирующих вспомогательных веществ по частоте встречаемости, в результате чего установлено, что натрия хлорид используется в 41% случаев, трилон Б – в 25%, кислота хлористоводородная – в 20,80%, натрия тиосульфат – в 12,5%.

Всего в производственной деятельности аптеки для изготовления экстемпоральной рецептуры используется 64 субстанции лекарственных веществ, которые на 53,9% представлены органическими веществами, на 42,8% – неорганическими веществами и на 3,17% – защищенными коллоидами.

Подводя итоги проведенного исследования, хотелось бы отметить, что производственная деятельность аптек вносит существенный вклад в повышение качества обслуживания населения. Благодаря производствен-

ной практике я смог закрепить свои теоретические знания, полученные в процессе изучения аптечной технологии лекарств и практические навыки по приготовлению лекарственных средств в условиях аптек.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

ПЕРВЫЕ САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ ШАГИ – ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ПРАКТИКА ПО АТЛ В ЦРА г. ИЗЮМА

Степанян Н.А., доц. Орловецкая Н.Ф.

Кафедра технології ліків

Производственная практика – это важный этап становления нас, студентов, как будущих провизоров. Аптечную технологию лекарств – очень важную и интересную дисциплину – мы изучали на 3 курсе. Мы выучили правила приготовления самых разных лекарственных форм в аптеке, и наконец пришло время закрепить теоретические и практические знания на производственной практике.

Я проходила трехнедельную практику по аптечной технологии лекарств в Изюмской ЦРА №79, которая является базой практики НФаУ. Аптека находится на первом этаже жилого дома.

В первый день руководитель практики – опытный провизор с 20 летним стажем работы, познакомила нас (я была в аптеке не одна) с помещениями аптеки и провела инструктаж по технике безопасности.

В процессе прохождения практики я готовила экстенпоральные лекарственные средства по рецептам поступающим в аптеку. В основном аптека занимается изготовлением дерматологических лекарственных средств: мази, растворы водные и неводные для наружного применения, присыпки и др. Вместе с другими практикантами принимала участие в приготовлении микстур, порошков, настоев, и даже суппозиторийев.

Во время прохождения практики я использовала все знания и навыки которым меня научили на занятиях по АТЛ. Мой руководитель, которому я очень благодарна, постоянно контролировала, корректировала мою работу и давала наставления по приготовлению лекарственных препаратов.

За время прохождения практики я не отметила недостатков в работе сотрудников. Единственное, что оставляет желать лучшего – это устаревшее оборудование.

Необходимо отметить, что в настоящее время экстенпоральные лекарственные препараты недостаточно используют, а зря ведь только с их помощью можно подобрать точную дозу индивидуально для каждого пациента с учетом особенностей организма.

УДК: 615.12:37.091.33-027.22

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З АПТЕЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ –
ВАЖЛИВА СХОДИНКА ПІДГОТОВКИ ПРОВІЗОРА**

Щеглова Е. В., доц. Данькевич О.С.

Кафедра технології ліків

Практика з аптечної технології ліків – це важлива сходинка підготовки кваліфікованих провізорів, гарний шанс на практиці закріпити теоретичні навички та здобути нові вміння. Це цікава можливість попрацювати з обладнанням, яке забезпечує виробничий процес в аптеці.

Однією із задач виробничої практики з АТЛ було проаналізувати, чи аптека виконує всі ліцензійні вимоги згідно ДФУ, наказів та інших нормативних документів до обладнання та приміщень, техніки безпеки і санітарного режиму, зберігання і обліку лікарських препаратів.

Протягом практики мені вдалося відпрацювати навички приготування різних лікарських форм: краплі назальні (антибактеріальні, масляні, від алергічного риніту, від гаймориту на вазеліновому маслі), порошки, мазі (анестезинова, мазь для носу, вітамінно-поживна, дитяча, від мозолей, з ментолом, саліцилова 20%, 30% сірчана, тестостеронова), укропну воду, суспензії («Циндол», з анестезином), супозиторії від геморою, присипку з ксероформом, розчини (бури у гліцерині, йоду спиртовий 9%) та ін'єкційні розчини (натрію хлориду, натрію гідрокарбонату, глюкози).

На працівників виробничого відділу аптеки лягає велика відповідальність. Приготування екстенпоральних ліків вимагає точного дозування та підвищеної уваги провізора, бо найменша помилка у приготуванні може коштувати людині життя чи здоров'я.

Я вважаю, що закріплення вмінь та навичок, отриманих на лекціях та з підручників, на практиці є невід'ємною частиною навчання. Аптечна практика допомагає краще зрозуміти, як працює аптека в цілому та її окремі відділи, як готуються різноманітні лікарські форми. Препарати, що

виготовлені за індивідуальними прописами мають попит серед людей похилого віку та для лікування дитячих захворювань.

Отже, провізори, які займаються приготуванням ліків кожного дня допомагають у лікуванні захворювань, які не завжди можна вилікувати готовими препаратами. Велика подяка їм за це.

УДК: 373.1.02

РОЛЬ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЛОГІСТИКА»

Посилкіна О.В., Котлярова В.Г.

Кафедра управління та економіки підприємства

Актуальність. Ринкова трансформація економіки України, наслідком якої є кардинальні зміни в зовнішньому середовищі діяльності вітчизняних підприємств, обумовлює об'єктивну потребу у вдосконаленні вітчизняної системи вищої освіти. Задачі освіти можуть розв'язуватися різними шляхами. Основним з них є процес навчання. Навчання – це цілеспрямований, планомірно організований процес передачі студентам нової учбової інформації, організації їх на її засвоєння, на формування вмінь і навичок, розвиток пізнавальних здібностей. Виробнича практика, яку проходять студенти, є обов'язковим і завершальним етапом процесу навчання. Її основна мета – відпрацювання вмінь та навичок, які студенти отримують впродовж навчання.

Виклад основного матеріалу. Метою практичної підготовки випускників спеціальності «Логістика» є формування професійних практичних знань й навичок, необхідних для плідної роботи у фармацевтичних логістичних компаніях, виробничих підприємствах будь-якої галузі та форми власності, оптових фірмах. Отримані знання, навички та вміння є основою для формування професійних компетентностей.

Для ефективного формування професійних компетентностей у випускників спеціальності «Логістика», згідно з начальним планом, організовані різні види практики (рис. 1).

Методологічним підґрунтям практичної підготовки студентів-логістів наскрізна програма, основною метою якої є отримання студентами практичного досвіду за обраною програмою підготовки.

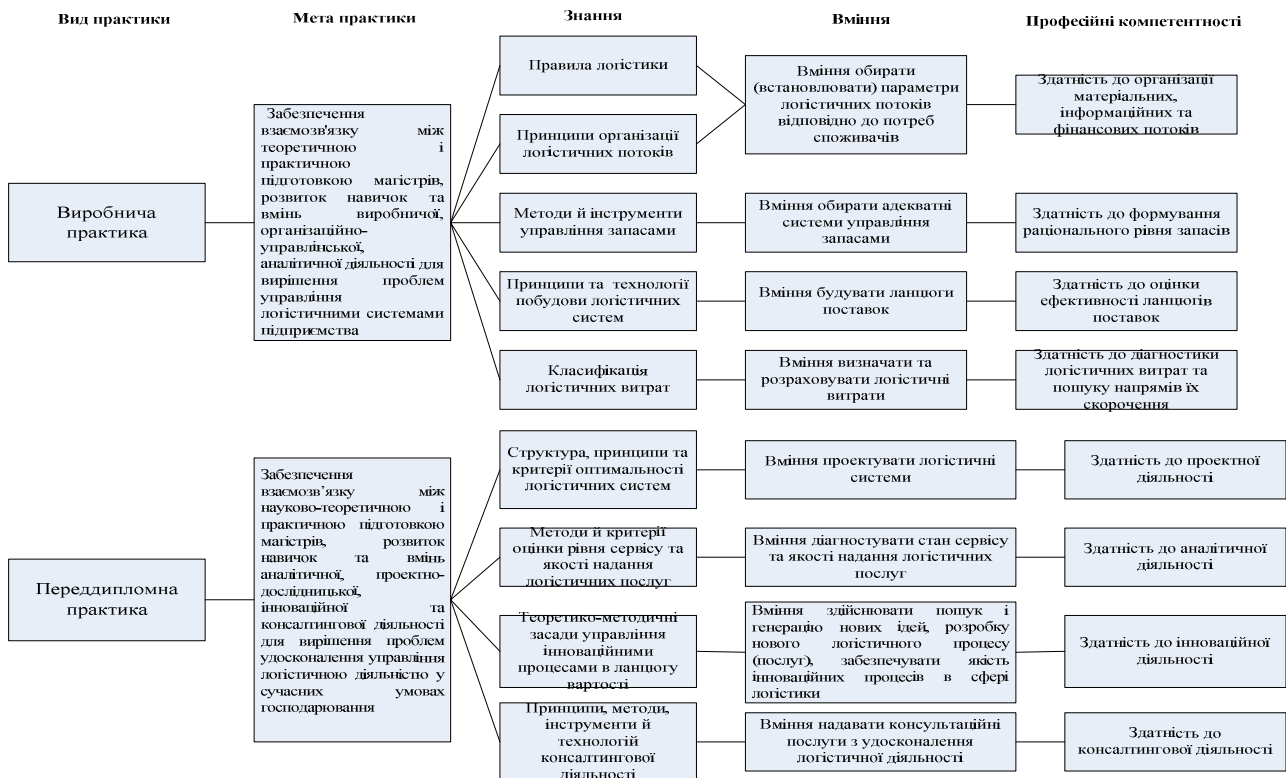

Рис. 1 Формування професійних компетентностей студентів спеціальності «Логістика»

Основними завданнями практики є:

набуття вмінь адаптації теоретичних положень та методичного інструментарію логістичного менеджменту, проєктування логістичних систем, управління ланцюгами поставок до умов діяльності конкретного підприємства;

– аналіз зв'язків між логістичною службою підприємства та суміжними підрозділами у межах існуючої системи управління;

– набуття вмінь, пов'язаних з інтегрованим управлінням окремими логістичними функціями і процесами шляхом здійснення переважно евристичних й адміністративних та/і частково операторських функцій;

– діагностика стану логістичної системи підприємства, умов операційної логістичної діяльності та розробка стратегії і тактики її розвитку;

– формування у студентів професійних умінь і навичок прийняття самостійних рішень під час роботи за реальних ринкових і виробничих умов, систематизація та актуалізація знань та їх практична реалізація.

Висновки. У період проходження практики на підприємствах студенти закріплюють знання та вміння, що були отримані при вивченні професійних ди-

сциплін та отримують практичний досвід діяльності, що є підґрунтям для формування професійних компетентностей.

Література:

1. Максимова О. Формирование профессиональной компетентности будущих экономистов в условиях современного вуза /О. Максимова // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2009. – № 11. – С. 17-19.

2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1341 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua>

UDC: 615.011:37.091.33-027.22(64)

**PRACTICAL TRAINING IN PHARMACEUTICAL CHEMISTRY
IN PHARMACY IN MOROCCO**

*Bouchabaka Meriame, ass.prof. Burian G.O., ass.prof. Abu Shark A.I.
Pharmaceutical chemistry department*

Actuality As part of the final project study of the 5th year of pharmacy, it is asked for to do an internship in a chemist-shop. The purpose of this course is to discover the world of business, a maximum observation sequence, based on detailed articles in the general provisions of the internship agreement.

Material and methods Equipment : Pharmacists and technicians use machines and instruments to help them manage their workload. Familiarizing with these instruments can help to become more knowledgeable, more efficient and more accurate. – Autoclave : This is an important machine for keeping a pharmacy clean and running efficiently. Pharmacy technicians use the autoclave to sterilize their equipment and tools. The autoclave ensures that there is no cross-contamination between drugs. It also stops the spread of germs. The machine cleans the tools with high-pressure steam that creates a temperature of more than 250 degrees Fahrenheit.

-Liquid-Filling Machines : Pharmacy technicians can use these machines to automatically fill liquid prescriptions, such as cough syrup. The machine measures out the right amount to accurately fill vials and bottles for customers.

-Pharmacy packaging supplies: Glass and plastic tablet bottles, child resistant closures and tablet cartons. Pharmacy Medical stock and supply a comprehensive range of pharmacy packaging supplies including, but not limited to the following: (Glass tablet bottles, Plastic tablet bottles, Child resistant closures, Tablet cartons).

Within the pharmacy, the pharmacist can monitor medication patient, replace a brand name drug (called active substance) by a generic, adjust dosages, renew pathologies treatment chronic and propose changes in therapeutic agreement with the doctor. A dialogue between these two professionals health is essential to public health. The pharmacy sells drugs for patients and various hygiene products. Pharmacists also give advices to clients and explain their orders (prescriptions). The pharmacist is also responsible for accounting, controls, etc.

1. The role of the internship. This internship allowed me to discover trades and the world of work. At the end of it we have a report of the internship. This course will validate my review called General Training Certificate.

2. Localisation of Search's place. This training was conducted by an agreement between the National University of Pharmacy and welcoming pharmacy (Pharmacy Miftah Al-Khair) located in Lot. Najah II N°1 , route Had Hrara in Safi-Morocco. The agreement is like a contract where schedules are marked, for example: Pharmacists, student must sign and also the establishment in Kharkov.

3. Activities (by the company). It is all about the work in the working place.

4. Positions held during the internship. I watched how it was orders or prescriptions. I asked about medications and their uses. I observed how computer check stock. I was also asked to classify drugs. I saw that in a pharmacy, it also was selling hospital equipment. I've realized that a pharmacist had to be very patient and attentive person. I was also able to observe the work of pharmacy dispenser.

Conclusion Skills acquired:

1. Acquired (learned during the internship). I learned how to operate a pharmacy: I had no idea that there was a space behind where we stored the drugs. It also learned how to order and to read a prescription. I watched the certificate of quality for drugs while receiving a new drug, and also terms and conditions about storage, especially for kids' medicines and injections.

2. Professional Vocabulary. Order: document made by a prescriber (doctor (physician), surgeon, dentist, etc.) and enables the delivery of drugs or perpetrating of acts by a paramedic. Antibiotic: A drug that opposes the proliferation of bacteria harmful in the body and destroys them. Analgesic: relieves pain. Generic: copy of the original drug called «princeps», whose patent has expired.

For me this internship or practical training was very positive and benefic, it allows me to form an opinion about different trade of my career choices. If I had to start it again I would do the same choice because of trades that I know it is the closest and most accessible to me.

References:

1. European Pharmacopoeia [Electronical resource]. – 8th ed. and suppl. – Strasbourg : Council of Europe, 2015. – 1 electron. optic. disc (CD-ROM).
2. Textbook of pharmaceutical chemistry / ed. by L. M. Atherden. – Oxford : University press, 1999. – 915 p.

UDC: 371.388:615.074:615.11

**RESULTS OF THE PRACTICE IN PHARMACEUTICAL
ANALYSIS IN BABYLON FACTORY FOR DISPOSABLE
SYRINGES AND MEDICAL GASES, IRAQ**

Al Bayati M., as. prof. Taran K.A

Pharmaceutical Chemistry Department

Pharmaceutical chemistry is one of the most important subjects for the future pharmacists. The practical training in pharmaceutical chemistry improves their knowledge and skills by immersion in the real enterprise environment [1].

I have had my practice in pharmaceutical chemistry on Babylon factory for disposable syringes and medical gases that is a branch of Samarra Pharmaceutical State Company (Samarra, Iraq). Samarra drug factory produces different medicines and medicinal appliances to meet the country demand. The factory has received a stamp of approval of its processes and products from World Health Organization. Laboratories affiliated to the Ministry of Health confirm the quality of products and their compliance with the United States Pharmacopeia (USP) and the National Formulary (NF) [2].

Babylon factory for disposable syringes and medical gases produces syringes for the country needs, oxygen and nitrous oxide for medicinal usage. The factory also produces packaged purified water and water for injection.

I observed the processes of water distillation and took part in its further analysis. The parameters for what obtained water is checked by USP and NF [2] are pH, the content of chloride, sulfate, ammonia, calcium, carbon dioxide, and oxidizable substances.

During my practice I have improved my practical skills in the pharmaceutical analysis. The information that I have obtained helped me strengthen my knowledge in pharmaceutical chemistry and will be needed in my future work.

References:

1. Practical training in pharmaceutical chemistry: meth. rec. for students of the 5th year of foreign department / V.A. Georgiants, I.S. Grytsentko, P.O. Bezugly and oth. – Kharkiv: NUPh, 2013. – 17 p.
2. United States Pharmacopeia 35 – National Formulary 30. – Published November 2011.

УДК: 615.1/2: 33 (075.8)

**ПРИДБАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ОЦІНКИ
РАЦІОНАЛЬНОСТІ ПРИЗНАЧЕНЬ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ
ПІД ЧАС ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ФАРМАКОЕКОНОМІКИ**

*Цвик О.С., Портянка М.М., проф. Яковлева Л.В.,
доц. Герасимова О.О.*

Кафедра фармакоелекономіки

Актуальність. Оцінка призначень лікарських препаратів (ЛП) в реальній клінічній практиці є одним з функціональних обов'язків клінічних провізорів. Вона необхідна даному фахівцю для проведення моніторингу ефективності та безпечності лікарських засобів в стаціонарах закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) та аналізу його результатів, складання пропозицій щодо оновлення локального формуляру ЗОЗ та раціонального використання ЛП. Оцінити частоту та необхідність призначень ЛП для лікування пацієнтів з певним захворюванням дозволяють допоміжні фармакоелекономічні методи – частотний та VEN-аналізи [1]. Під час навчання в Національному фармацевтичному університеті студенти спеціальності «Клінічна фармація» мають можливість придбати практичні навички оцінки лікарських призначень в стаціонарах ЗОЗ за допомогою вищезазначених методів у період виробничої практики з фармакоелекономіки.

Виклад основного матеріалу. Досвід проведення VEN- та частотного аналізів фармакотерапії захворювання висвітлений за результатами виробничої практики з фармакоелекономіки студентки 5 курсу спеціальності «Клінічна фармація» Цвик О.С. в гастроентерологічному відділенні одного із ЗОЗ м. Харкова. Відповідно до індивідуального завдання, яке отри-

мала для проходження практики студентка Цвик О.С., необхідно було проаналізувати фармакотерапію, призначену дітям з хронічним гастродуоденітом (ХГД). За період виробничої практики студенткою проаналізовано 90 історій хвороби пацієнтів віком від 7 до 19 років, які проходили лікування в даному ЗОЗ в період – з січня по червень 2015 року. Окрім основного захворювання (ХГД), в історіях хвороб частини пацієнтів були зазначені супутні захворювання: хронічний холецистит, хронічний панкреатит, дискінезія жовчовивідних шляхів, синдром подразненого кишечника, аскаридоз. За результатами аналізу історій хвороб пацієнтів з ХГД Цвик О.С. було визначено 40 торгових найменувань ЛП (31 міжнародна непатентована назва (МНН)) 17 фармакологічних груп. За результатами частотного аналізу встановлено, що серед них найчастіше призначались ЛП, які використовувались у схемах фармакотерапії основного захворювання (ХГД) та супутньої гастроентерологічної патології: антациди, блокатори H₂-гістамінових рецепторів, жовчогінні засоби. VEN-аналіз проведений студенткою за «формальною» ознакою: визначалась наявність препаратів в українських клінічних протоколах надання медичної допомоги дітям з ХГД та супутніми захворюваннями, що були зазначені в досліджуваних історіях хвороби [2,3] та в Державному формулярі лікарських засобів України (ДФЛЗУ) (7-й випуск) [4]. За результатами «формального» VEN-аналізу визначено, що більшість ЛП (87,10%, 27 МНН ЛП) призначалась відповідно до клінічних протоколів надання медичної допомоги дітям з ХГД та супутніми захворюваннями. Але вибір певних торгових найменувань ЛП лікарями не завжди здійснювався відповідно до формуляру: тільки 67,50 % – 13 торгових найменувань ЛП наявні в ДФЛЗУ. Детальний аналіз другорядних ЛП (відсутніх у вищезазначених документах) дозволив Цвик О.С. визначити, що і в клінічних протоколах, і в ДФЛЗУ не зазначений тільки один препарат – засіб, що застосовується при функціональних розладах з боку ШКТ – «Іберогаст» (3,65 % всіх лікарських призначень). Відсутні в клінічних протоколах ЛП призначались тільки у 10,22 % випадках. А на неформулярні ЛП прийшло майже 1/3 всіх призначень, що є нераціональним і потребує корекції. Результати VEN- та частотного аналізів дозволили Цвик О.С. оцінити призначення ЛП дітям з ХГД в даному відділенні як нераціональні з клінічної точки зору, а також запропонувати лікарям даного гастроентерологічного відділення певні ЛП, наявні

в ДФЛЗУ, для включення до локального формуляру та розглянути на засіданні фармакотерапевтичної комісії даного ЗОЗ питання щодо доцільності використання з позицій доказової медицини у пацієнтів дитячого віку з ХГД рослинного ЛП «Іберогаст», що відсутній в клінічних протоколах та ДФЛЗУ, і можливості виключення його зі схем лікування.

Висновки. Виробнича практика з фармакоекономіки надає студентам спеціальності «Клінічна фармація» можливість отримання практичних навичок оцінки призначень ЛП в реальній клінічній практиці з використанням фармакоекономічного підходу, і підготуватись до майбутньої професійної діяльності в стаціонарах ЗОЗ.

Література:

1. Оцінка клінічної та економічної доцільності використання лікарських засобів у лікувально-профілактичному закладі (супровід формулярної системи): метод. рек. / А. М. Морозов, Л. В. Яковлева, Н. В. Бездітко та ін. – Х.: Стиль-Издат, 2013. – 36 с.
2. Наказ МОЗ України №59 від 29.01.2013 р. «Уніфіковані клінічні протоколи медичної допомоги дітям із захворюваннями органів травлення» [Електронний рерурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20130129_0059.html.
3. Наказ МОЗ України № 434 від 03.07.06 р. «Протокол надання медичної допомоги хворим на аскаридоз» [Електронний рерурс]. – Режим доступу: <http://www.medstandart.net>
4. Державний формуляр лікарських засобів України (7-й випуск, 2015 р.). [Електронний рерурс]. – Режим доступу: <http://www.dec.gov.ua/index.php/ua/site-terms>.

УДК: 378.147

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ОЗНАЙОМЧОЇ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Проф. Кіреєв І.В., доц. Рябова О.О.

Кафедра фармакотерапії

На сьогоднішній день не викликає сумнівів значимість практичної підготовки в формуванні високоякісного фахівця провізора. Значне місце в структурі практичної підготовки посідає навчальна ознайомча медична практика (НОМП).

Кафедра фармакотерапії НФаУ має досвід організації НОМП в лікувальних установах м. Харкова, а також за кордоном, зокрема в університетській клініці Варшавського медичного університету.

Під час проходження НОМП в лікувальних установах м. Харкова у студентів є можливість ознайомитися зі структурою та організацією роботи різних лікувальних закладів та їх підрозділів, закріпити придбані теоретичні знання, оволодіти практичними навичками та уміннями надання першої медичної допомоги при різних невідкладних станах, принципами догляду за хворими та потерпілими, проведенням лікувальних процедур і маніпуляцій.

Під час виконання програми НОМП в університетській клініці Варшавського медичного університету, студенти НФаУ мають можливість ознайомитися зі структурою та роботою лікувального закладу, який відповідає сучасним вимогам та європейським стандартам надання медичної допомоги. Студенти мають можливість відвідати підрозділи університетської клініки, зокрема отоларингологічне, гінекологічне, кардіологічне, онкологічне, хірургічне відділення, де можуть ознайомитися з використанням сучасного обладнання для діагностики та лікування різних захворювань, спостерігати як здійснюється догляд за хворими різного профілю. Також при проходженні практики за кордоном у студентів є можливість ознайомитися з культурною спадщиною Польщі, що сприяє культурному вихованню молоді.

Таким чином, кафедра фармакотерапії НФаУ має досвід організації навчальної ознайомчої медичної практики в лікувальних установах м. Харкова, а також в університетській клініці Варшавського медичного університету, що є перспективним для подальшого впровадження у навчальний процес.

Література:

1. Типова навчальна програма з ознайомчої медичної практики для студентів вищого навчального закладу та фармацевтичних факультетів вищих навчальних закладів III-IV. – Х.: НФаУ, 2011. – 22 с.
2. Положення про практику в Національному фармацевтичному університеті / В.П. Черних, В.М. Толочко, С.В. Огарь та ін – Х.: Вид-во НФаУ, 2004. – 16 с.

УДК: 615.12:339.138:657.1:37.091.33-027.22

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ
У ФАРМАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА ФОРМА НАБУТТЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
В ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ**

Алієва Є.С., доц. Кобець Ю.М., доц. Кобець М.М.

Кафедра фармацевтичного маркетингу та менеджменту

Важливою складовою навчального процесу підготовки висококваліфікованих фахівців є виробнича практика. Практику з менеджменту та маркетингу у фармації студенти проходять на п'ятому курсі після завершення вивчення дисципліни [2].

Виробнича практика з менеджменту та маркетингу у фармації забезпечує освоєння кваліфікації у відповідності з вимогами учбового плану, сприяє закріпленню та поглибленню знань, привчає до праці в умовах трудового колективу. Вона дозволяє сформувати уяву про зміст та особливості своєї майбутньої професії.

Під час практики студенти виконують обов'язки провізора на базі аптечних закладів. Студент зобов'язаний дотримуватись правил внутрішнього розпорядку. Звіт про практику студент складає відповідно до календарного графіка проходження практики й додаткових вказівок керівників практики від університету та від бази практики [1].

Базою для проходження виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармації була аптека ТОВ «Аптека №533» (м. Харків). В аптеці виробничі процеси повністю автоматизовані й комп'ютеризовані. Є програмне забезпечення, що дозволяє здійснити повний предметно-кількісний облік товару з використанням технології штриха-кодування. Автоматизовані процеси обліку дефектури, складання заявки на товар, перевірки строку реєстрації й статусу кожного препарату при здійсненні його прийому від постачальників.

До окремих видів діяльності відноситься: прийом замовлень по телефону, стажування провізорів-інтернів. Всі фармацевтичні робітники аптеки своєчасно проходять курси підвищення кваліфікації.

За період проходження практики студент має можливість ознайомитися з аптекою та її виробничими приміщеннями, вивчити загальні питання менеджменту та маркетингу у фармації.

Під час проходження практики надається можливість проаналізувати етапи організації та порядок документального оформлення заснування фармацевтичного підприємства; визначати типи організаційних комунікацій та можливі перешкоди на шляху інформаційного обміну; порядок прийому та звільнення працівників, ведення трудових книжок; визначати асортиментну політику аптечного підприємства, охарактеризувати асортимент лікарських засобів; здійснити аналіз цінової політики аптеки; визначити типи маркетингових посередників і рівні каналів збуту та ін. Було проведено аналіз діяльності аптеки. Вивчено економічне становище фірми, організаційна структура управління підприємства та ін.

Завдяки лояльності керівництва і співробітників аптеки ТОВ «Аптека №533» студент мав доступ до всіх джерел інформації, необхідних для проходження практики.

У даній аптеці ТОВ «Аптека №533» є всі необхідні ресурси для оволодіння практичними навичками в багатьох сферах фармацевтичної галузі, зокрема в економічній.

Виробнича практика з менеджменту та маркетингу дає змогу закріпити системні знання про теоретичні основи менеджменту та маркетингу у фармації, сприяє формуванню професійно необхідних знань, умінь та навичок.

Література:

1. Малий В.В. Звіт з виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармації / В.В. Малий, І.В. Тіманюк, О.Ю. Рогуля, Л.П. Дорохова, А.Б. Ольховська; за ред. В.В. Малого. – Х. : Вид-во НФаУ, 2014 – 60 с.

2. Малий В.В. Методичні рекомендації з організації та проходження виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармації / В.В. Малий, І.В. Тіманюк, А.Б. Ольховська, О.Ю. Рогуля, Л.П. Дорохова. – Х.: Вид-во НФаУ, 2013. – 24 с.

УДК: 615.12 : 339.138

**ОТРИМАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З МАРКЕТИНГУ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ
У МЕРЕЖІ АПТЕК «МАГНОЛІЯ»**

Поліщук Т. А., Шуванова О. В.

Кафедра фармацевтичного маркетингу та менеджменту

Для того, щоб фахівці були затребуваними і мали реальні переваги при працевлаштуванні вони повинні окрім теоретичних знань добре розуміти особливості практичної фахової діяльності. Цю проблему може вирішити проходження практики на підприємствах фармацевтичної галузі, у тому числі, у аптеках.

Проходження практики з менеджменту та маркетингу у фармації у аптеках ТОВ «ФК «Магнолія» (м. Харків) дозволило отримати корисні практичні навички та простежити зв'язок теоретичних знань, з практикою. Це підприємство дало можливість опанувати усі розділи програми практики. Базою практики була аптека № 5 за адресою вул. Броненосця Потьомкіна 1 Б.

Особливу увагу необхідно звернути на оцінку факторів зовнішнього середовища аптеки, зокрема факторів безпосереднього впливу. Одним з суттєвих факторів зовнішнього середовища є споживачі. на перший погляд, район у якому знаходиться аптека не відноситься до густонаселених, але у той же час поблизу знаходяться декілька лікувальних закладів, відвідувачі яких і складають основний контингент споживачів аптеки. Оскільки лікувальні установи мають різний профіль діяльності, це 12-а міська дитяча поліклініка, 20-а міська поліклініка, Харківський міський клінічний пологовий будинок № 2 ім. М. Х. Гельферіха, гінекологічне відділення, кафедра акушерства і гінекології, Обласний клінічний центр урології і нефрології ім. В. І. Шаповалова, 17-а міська клінічна багатопрофільна лікарня — аптека підтримує широкий асортимент лікарських засобів і виробів медичного призначення. Крім того, аптеку відвідують і мешканці мікрорайону, яким широкий асортимент до вподоби. Для того, щоб заохотити відвідувачів аптека пропонує кваліфіковану консультацію, довідкову службу, де споживачі можуть дізнатися про наявність та вартість препарату також про можливості його замовлення. Крім того, у мережі є дисконтна

накопичувальна система знижок, а також знижки за пільговими посвідченнями.

Дуже важливим фактором, який ускладнює роботу аптеки, можуть стати конкуренти, якщо вони знаходяться у безпосередній близькості та реалізують більш привабливу для споживача цінову політику. Щодо конкурентів Аптека №5 ТОВ «ФК «Магнолія» знаходиться у доволі вигідному положення, поблизу немає великої кількості аптечних підприємств. Вибір постачальників здійснюється керівництвом аптеки дуже ретельно. Так ТОВ «ФК «Магнолія» працює з такими як, ТОВ «БадМ», ТОВ «ФАРМСНАБ», Оптима-фарм, ЛТД, СП. Завдяки закупівлі значної кількості товару для потреб аптечної мережі підприємство має змогу отримувати додаткові знижки і бонуси від постачальників.

Діюче законодавство, яким керуються підприємства фармацевтичної галузі, постійно змінюється, що ускладнює діяльність суб'єктів господарювання. У ТОВ «ФК Магнолія» ретельно слідкують за змінами у законодавстві, намагаючись запобігти порушенню його вимог. Крім того в аптечній мережі використовується програма автоматизації обліку «АНР-Аптека», що дозволяє вести облік матеріальних і фінансових ресурсів на достатньо високому рівні, запобігти помилок і успішно проходити перевірки контролюючих органів.

Проходження практики з менеджменту та маркетингу у фармації у аптеках ТОВ «ФК «Магнолія» стало важливим кроком у підготовці майбутніх провізорів. Практика сприяла поглибленню і розширенню теоретичних знань, формуванню умінь використовувати нормативну, правову, довідкову документацію.

Література:

1. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М., 2012.
2. Мнушко, З. М. Менеджмент та маркетингу у фармації. Ч. II. Маркетинг у фармації : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / З. М. Мнушко, Н. М. Діхтярьова. — 2-ге вид., переробл. та допов. — Х. : НФаУ; Золоті сторінки, 2010. — 512 с.
3. Пивень, Е.П. Исследование факторов, влияющих на ценовую чувствительность потребителей лекарственных средств / Е.П. Пивень, А.С. Аушева, И.В. Ткаченко // Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики: матер. III міжнар. наук.-практ. internet-конф. 26-27 березня 2015. — Харків: Вид-во НФаУ, 2015. — С. 187–190.

ЗМІСТ

Вимоги до системи професійних знань, умінь та навичок, особистих, професійних якостей майбутнього фахівця <i>Печерська О.В.</i>	3
Основні напрямки співпраці НФаУ і Українського Аптечного Холдингу як відповідь на виклики сучасного фармацевтичного ринку <i>Курбанова О.А.</i>	5
Новое в практической подготовке провизора в НФаУ <i>проф. Половко Н.П., доц. Ковалева Т.Н.</i>	8
Опыт прохождения производственной практики по аптечной технологии лекарств <i>Астахова С.В., Половко Н.П.</i>	9
Производственная практика по аптечной технологии лекарств в аптеке № 431 г. Харьков <i>Бешир А.Е., доц. Богуцкая Е.Е.</i>	10
Производственная практика в условиях аптеки – возможности получение профессионального опыта <i>Шаповал В.Г., доц. Зубченко Т.Н.</i>	12
Розширення баз практичної підготовки фахівців напряму «Біотехнологія» <i>доц. Шаповалова О.В., проф. Стрельников Л.С.</i>	15
Особенности проведения навчальної польової практики з фармацевтичної ботаніки для студентів факультету ступеневої фармацевтичної освіти <i>Гапоненко В.П., Сіра Л.М.</i>	17
Виробнича практика з промислової технології лікарських засобів на сучасному підприємстві ТОВ «КУСУМ ФАРМ» <i>Дудка К.І., ас. Гербіна Н.А.</i>	18
Професійно-практична підготовка з клінічної фармакології: елементи мотивації студентів <i>Бондаренко А.І., проф. Зупанець І.А., доц. Андрєєва О.О., доц. Отрішко І.А.</i>	20
Особенности проведения фармацевтичної опіки пацієнтів при прийомі антибіотиків <i>Вольвак А.М., доц. Місюрьова С.В.</i>	22

Навчальна практика «Фармінформація та фармопіка» як складова процесу набування фахових компетенцій <i>Ємець О.І., Цвик О.С., доц. Семенов А.М.</i>	25
Проблеми безрецептурного відпуску лікарських препаратів <i>Блохіна В.А., Криворучко Л.В., вик. Мартинова О.В.</i>	27
В наших руках будущее отечественной индустрии красоты <i>Шишкова Д., доц. Петровская Л.С.</i>	31
Виробнича практика з медичної хімії як важливий елемент якісної підготовки клінічних провізорів <i>Білик А.Л., Бондаренко А.І., Ємець О.І., доц. Подольський І.М.</i>	33
Особливості проходження виробничої менеджерської практики на ТОВ «НВФК «ЕЙМ» <i>Бакланова Р.І., доц. Васильєв С.В.</i>	35
Особливості проходження виробничої менеджерської практики студентами напряму підготовки «Менеджмент» <i>проф. Сагайдак-Нікітюк Р.В., доц. Васильєв С.В.</i>	37
Practice at department of microbiology, virology and immunology – an integral part of basic medical education <i>Assist. prof. Tishchenko I.Yu., prof. Filimonova N.I.</i>	40
Role of the practice microbiology, virology and immunology with microbiological diagnostics in the structure of professional training bachelor of laboratory diagnostics <i>Prof. Filimonova N.I., assist. prof. Tishchenko I.Yu.</i>	44
Виробнича практика з організації та економіки фармації як складова підготовки фахівців – спеціалістів фармації <i>проф. А.С. Немченко, доц. С.Г. Калайчева, ас. Кечеруков Х.Б.</i>	46
Досвід проведення практики «Вступ у фармацію» на базі аптечних закладів <i>проф. А.С. Немченко, доц. С.Г. Калайчева, ас. О.В. Кандиба, ас. О.В. Мітронова</i>	47
Роль дисципліни «Вступ у фармацію. Практичні заняття в аптеці з ОЕФ» у професійній підготовці майбутніх провізорів <i>проф. Немченко А.С., доц. Калайчева С.Г., ас. Барковська О.Я.</i>	48
«Практична підготовка» – понятійно-термінологічний аналіз у системі професійної освіти <i>ас. Барковська О.Я., доц. Огарь С.В., ас. Гавриш Н.Б.</i>	50

Освітні інновації у стажуванні магістрів зі спеціальності «Педагогіка вищої школи»	
<i>проф. Кайдалова Л.Г., доц. Сабатовська І.С.</i>	54
Производственная общеинженерная практика на фармацевтической фирме «Дарница»	
<i>Кравцова О.В., доц. Шаповалов А.В.</i>	56
Оцінка сучасного стану впровадження соціального менеджменту в аптеках і фармацевтичних фірмах.	
<i>Прокопенко О.С., Кубарєва І.В.</i>	58
Виробнича практика з аптечної технології ліків на базі аптеки «КЗОЗ Лозівська ЦРЛ»	
<i>Клименко Д.В., доц. Хохленкова Н.В.</i>	61
Производственная практика – опыт, который развеял сомнения	
<i>Кравец Е.В., доц. Орловецкая Н.Ф.</i>	62
Анализ экстремпоральной рецептуры КП «Аптека №1» г. Белая Церковь	
<i>Данькевич О.С., Рябов В.О.</i>	63
Первые самостоятельные шаги – производственная практика по АТЛ в ЦРА г. Изюма	
<i>Степанян Н.А., доц. Орловецкая Н.Ф.</i>	65
Виробнича практика з аптечної технології ліків – важлива сходи́нка підготовки провізора	
<i>Щеглова Е. В., доц. Данькевич О.С.</i>	66
Роль практики у формуванні професійних компетентностей у випускників спеціальності «Логістика»	
<i>Посилкіна О.В., Котлярова В.Г.</i>	67
Practical training in pharmaceutical chemistry in pharmacy in Morocco	
<i>Bouchabaka Meriame, ass.prof. Burian G.O., ass.prof. Abu Shark A.I.</i>	69
Results of the practice in pharmaceutical analysis in Babylon factory for disposable syringes and medical gases, Iraq	
<i>Al Bayati M., as. prof. Taran K.A.</i>	71
Придбання практичних навичок оцінки раціональності призначень лікарських препаратів під час виробничої практики з фармакоеконіміки	
<i>Цвик О.С., Портянка М.М., проф. Яковлева Л.В. доц. Герасимова О.О.</i>	72

Досвід організації навчальної ознайомчої медичної практики в Україні та за кордоном <i>Проф. Кіреєв І.В., доц. Рябова О.О.</i>	74
Виробнича практика з менеджменту та маркетингу у фармації як важлива форма набуття кваліфікації в професійному навчанні <i>Алієва Є.С., доц. Кобець Ю.М., доц. Кобець М.М.</i>	76
Отримання практичних навичок з маркетингу та менеджменту під час проходження практики у мережі аптек «Магнолія» <i>Поліщук Т. А., Шуванова О. В.</i>	78

Науково-виробниче видання

Серія «Наука»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НФаУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Матеріали науково-практичної конференції з практики
студентів НФаУ та коледжу НФаУ

14 квітня 2016 року
м. Харків

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 5,25. Тираж 100 пр. Зам. № 0412-16.

Національний фармацевтичний університет
вул. Пушкінська, 53, м. Харків, 61002

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серії ДК № 3420 від 11.03.2009.

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В.В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Запис № 24800000000106167 від 08.01.2009 р.

61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79 в, к. 137, тел. (057) 778-60-34.

e-mail: bookfabrik@rambler.ru